

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2024

Sisällys

	sivu
1 Johdanto	4
2 Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma	4
2.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma	4
2.2 Toimialakohtaiset ja kohdekohtaiset valvontasuunnitelmat	4
2.3 Toimintaympäristön muutokset	5
2.4 Voimavarat ja tehtäväjako	6
2.5 Valvontavoimavarojen riittävyys	7
2.6 Koulutus	8
2.7 Tietojärjestelmät	8
2.8 Laatujärjestelmä ja erityistilanteisiin varautuminen	8
2.9 Viranomaisyhteistyö ja elinympäristöterveyden edistäminen	9
2.10 Viestintä	10
2.11 Valvonnan maksullisuus	10
2.12 Suunnitelman toteutumisen seuranta ja raportointi	10
3 Elintarvikevalvonta	12
3.1 Lainsäädäntö ja elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma	12
3.2 Elintarvikevalvonnan kohteet	12
3.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika	13
3.4 Toiminta	14
3.5 Pakkokeinot	16
3.6 Näytteenotto	16
4 Terveystensuojelulain mukainen valvonta	17
4.1 Valvontakohteet	18
4.2 Tarkastustiheydet	18
4.3 Terveystensuojelulain mukaisen valvonnan tarkastukset	19
4.4 Ilmoitusten käsittely	22
4.5 Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen selvittäminen	22
4.6 Laivatarkastukset	23
4.7 Talousveden valvonta	23
4.8 Uimarantojen ja uimapaikkojen valvonta	25
4.9 Terveystensuojeluvälvontaan käytettävät voimavarat	27
4.10 Terveystensuojeluvälvonnasta perittävät maksut	27
5 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	28
5.1 Lainsäädäntöön, valvonnan ohjeistukseen ja toimintatapoihin liittyvät muutokset	28
5.2 Kunnan tehtävät ja valvonnan painopisteet	28
5.3 Valvontakohteet	29
5.4 Tupakkalain ja lääkelain mukaiset tarkastukset	29
5.5 Myyntilupahakemusten ja tupakointikieltohakemuksen käsittely	30
5.6 Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytettävissä olevat voimavarat	30
5.7 Valvonnasta perittävät maksut	30
6 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	31
6.1 Johdanto	31

6.2	Valtakunnallinen ohjelma ja kuntien suunnitelmat	33
6.3	Voimavarat	34
6.4	Tietojärjestelmät	35
6.5	Viestintä	36
6.6	Maksullisuus	36
6.7	Valvonnan toimeenpano	37
6.8	Eläinten terveyden valvonta	37
6.9	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	39
6.10	Eläinten lääkitsemisen valvonta	39
6.11	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	40
6.12	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	42
6.13	Eläimistä saatavat sivutuotteet	44
6.14	Ehdollisuuden valvonta	45
6.15	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	46
6.16	Seuranta, arviointi ja raportointi	50

LIITTEET

Liite 1	Lainsäädäntö
Liite 2	Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma
Liite 3	Terveydensuojeluvalvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma
Liite 4	Talous- ja uimavesien näytteenottosuunnitelmat
Liite 5	Tupakka- ja lääkelakien mukaisen valvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on ehkäistä ihmisen elinympäristössä esiintyvistä tekijöistä johtuvia sairauksia ja muita terveyshaittoja. Ympäristöterveydenhuollolle on erityislainsäädännössä annettu lisäksi joitakin muita tehtäväalueen lainsäädännön valvontaan liittyviä tehtäviä.

Terveydenhuoltolain 21 §:n mukaan kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään. Säännöksessä todetaan lisäksi, että ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveyden terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (285/2023).

Uusi eläinlääkintähuoltolaki 285/2023 on tarkoitus saattaa voimaan asetuksella. Asetusta ei vielä tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa ole annettu, joten voimassa on edelleen vanha eläinsuojelulaki (765/2009).

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto huolehtii edellä mainittujen lisäksi lääkelain (395/1987) 54a – 54d §:n mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta ja säteilylain (859/2018) 15 §:ssä tarkoitusta valvonnasta. Keskeisin valvottava lainsäädäntö on listattu tämän suunnitelman liitteeseen 1.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännössä kunnille on säädetty velvollisuus laatia säännöllistä valvontaa koskevat valvontasuunnitelmat kullekin valvonnan osa-alueelle. Hyväksytty suunnitelma vietään valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA). Toimintaympäristön, valvontakohteiden ja lainsäädännön jatkuvien muutosten vuoksi valvontasuunnitelmaa on tarpeen päivittää ja kehittää sekä laatia valvontakohdekohtaiset valvontasuunnitelmat vuosittain.

Suunnitelman laatimisessa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat.

2. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma

2.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020 – 2024 on päivitetty vuosille 2023 – 2024. Valvontaohjelmakauden teemaksi on valittu yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön edistäminen, joista ensin mainittu sisältää valvonnan laadun parantamisen. Ohjelman mukaan teemaa voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla: aluehallintovirastojen tekemät arviointi- ja ohjauskäynnit, viranomaisyhteistyö, yhteistyö toimijoiden kanssa ja varautuminen.

2.2 Toimialakohtaiset ja kohdekohtaiset valvontasuunnitelmat

Elintarvikevalvonnan toimialakohtainen valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 3, terveydensuojelulain mukaisen valvonnan toimialakohtainen valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 4, tupakkalain ja lääkelain mukaisen valvonnan valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 5 ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan valvontasuunnitelma on osa 6.

Terveysvalvonnassa tehtävien tarkastusten kohdekohtainen suunnitelma muodostuu ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään VATIin. Tarkastustiheydet määräytyvät VATI-järjestelmässä riskinarviointiin perustuen. Riskinarviointi toteutuu valtakunnallisesti päätettyjen periaatteiden mukaisesti. Joissakin erikseen perustelluissa tapauksissa on tehty kohdekohtainen, valtakunnallisesta riskinarvioinnista poikkeava riskinarviointi. Valtakunnallisesta riskinarvioinnista poikkeavat arvioinnit on kuvattu toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Tämän valvontasuunnitelman liitteinä ovat toimialoittain laaditut yhteenvedot vuodelle 2024 suunnitelluista tarkastuksista (liitteet 2, 3 ja 5). Jos vuodelle 2023 suunniteltu tarkastus on jäänyt tekemättä, se toteutetaan valvontasuunnitelmaan sisältyvänä tarkastuksena vuoden 2024 aikana. Tarkastus katsotaan valvontasuunnitelmaan sisältyväksi tarkastukseksi, vaikka sitä ei olisi mainittu suunnitelman liitteessä, jos se edellisen tarkastuksen ajankohdan ja riskinarviointiin perustuvan tarkastustiheyden perusteella kuuluu VATI-järjestelmän mukaan vuonna 2024 tehtäviin tarkastuksiin.

Toiminnan aloittamisvuoden aikana uuteen huoneistoon ilmoituksen käsittelyn jälkeen tehtävät ensimmäiset tarkastukset katsotaan valvontasuunnitelmaan sisältyviksi tarkastuksiksi. Ensimmäisen tarkastuksen ajankohta ja tarkastustiheys aloittamisvuonna määritellään riskinarvioinnin perusteella. Valvontasuunnitelmaan sisältyväksi tarkastukseksi katsotaan lisäksi tarkastus sellaiseen aikaisemmin ilmoitettuun huoneistoon, joka syystä tai toisesta puuttuu kohdekohtaisesta valvontasuunnitelmasta tai valvontakohderekisteristä ja jonka edellisestä tarkastuksesta on pitempi aika kuin valtakunnallisen riskiluokituksen mukainen tarkastusväli.

2.3 Toimintaympäristön muutokset

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto aloitti toimintansa 1.1.2023 uutena ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueena. Yhteistoiminta-alueen vastuulle siirtyivät Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston ympäristöterveydenhuollon ja Rauman kaupungin ympäristöterveydenhuollon yksiköiden tehtävät. Vastuukuntana toimii Säskylän kunta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon toiminnasta vastaa Etelä-Satakunnan ympäristötoimisto.

Vuonna 2024 jatketaan valvontakäytäntöjen ja muidenkin toimintakäytäntöjen yhdenmukaistamista uudella yhteistoiminta-alueella. Painopiste sopii hyvin yhteen valtakunnallisen valvontaohjelmakauden teemojen kanssa. Painopistettä tukevat laatuajattelun ja erityistilannesuunnitelmien kehittäminen (valvontasuunnitelman kohta 2.8) sekä tietojärjestelmien käytön kehittäminen (valvontasuunnitelman kohta 2.7).

Aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarinen selvitystyöryhmä antoi loppuraporttinsa tammikuussa 2021. Selvityksessä ehdotetaan, että hyvinvointialueille siirrettäisiin ympäristöterveydenhuollon tehtävät 1.1.2026. Selvityksen mukaan lainsäädännön valmistelu tulisi suorittaa siten, että hyvinvointialueen tehtäväala olisi tiedossa ennen huhtikuussa 2025 järjestettäviä aluevaaleja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa 20.6.2023 todetaan, että ”kuntien tehtäväkentän vakiinnuttamiseksi kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille hallituskauden aikana. Hallitus lisää myös alueellisten ratkaisujen joustavuutta kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaossa. Tavoitteen edistämiseksi säädetään kuntien ja hyvinvointialueiden mahdollisuudesta sopia tehtävien hoitamisesta alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisesti. Kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden sekä työllisyyden edistämiseksi vahvistetaan.”

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät vuoden 2023 loppuun mennessä hallitukselle selvityksen tarpeesta muuttaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnasta annettua lakia siten, että yhteistoiminta-alueen minimikokoa laajennettaisiin nykyisestä. Samalla selvitetään, tulisiko

mahdollistaa tehtävän hoitaminen hyvinvointialueilla kuntien sijaan, jos kaikki hyvinvointialueen kunnat ovat mukana ja hyväksyvät sen. Rahoituspohja ja järjestämisvastuu kuitenkin säilyisivät kunnalla.

Eläinlääkintähuollon keskeinen lainsäädäntö on uudistettu. Lailla eläinten hyvinvoinnista (Eläinten hyvinvointilaki) kumotaan vanha eläinsuojelulaki. Eläinten hyvinvointilaki tulee voimaan 1.1.2024. Eläinlääkintähuoltolain muutos tulee voimaan aikaisintaan vuonna 2024. Lakiuudistuksia ja niiden vaikutuksia eläinlääkintähuoltoon käsitellään tarkemmin valvontasuunnitelman kohdassa 6.1.1.

2.4 Voimavarat ja tehtäväjako

2.4.1 Henkilöstö

Ympäristöterveydenhuollon tehtävissä työskentelee vuonna 2024 ympäristöpäällikkö, ympäristöterveydenhuollon johtaja, hygieenikkoeläinlääkäri, yhdeksän terveystarkastajaa, kuusi kunnaneläinlääkärinä, kaksi valvontaeläinlääkärinä sekä neljä hallintopalvelusihteeriä.

Ympäristöpäällikkö käyttää työajastaan ympäristöterveydenhuollon tehtäviin noin 10 %. Hallintopalvelusihteereistä yksi on kokoaikainen. Kolme muuta käyttävät ympäristöterveydenhuollon tehtäviin yhteensä noin 50 % täydestä työajasta. Tarkoituksena on, että kolme kunnaneläinlääkärinä siirtyy omasta toiveestaan tekemään 80 % työaikaan vuoden 2024 tammi-toukokuun ajaksi. Heidän sijaisekseen palkataan yksi eläinlääkäri 60 % työajalla. Jos kokeiluun ollaan tyytyväisiä, voidaan järjestelyä jatkaa kesän jälkeen. Yksi kunnaneläinlääkäreistä ja kaksi terveystarkastajaa ovat pitkällä virkavapailta. Heille on saatu tai pyritään saamaan sijaiset virkavapaan ajaksi. Kaksi terveystarkastajista tekee osa-aikaista työtä, eikä lyhennettyä työaikaan pystyttäne korvaamaan sijaistyövoimalla. Sijaisuuksia tekevän kunnaneläinlääkäriin virkaa (50 % työaika) ei ole saatu täytettyä.

Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä olevat voimavarat ovat vuonna 2024 noin 20,6 henkilötyövuotta. Toiminnan tukipalvelut saadaan Säskylän kunnalta. Toimitiloihin liittyvät palvelut saadaan kuitenkin kunkin toimitilan sijaintikunnalta.

Valvontayksiköiden tekemillä päätöksillä on annettu Rauman, Sastamalan seudun ja Etelä-Satakunnan valvontaeläinlääkäreille toimivalta kaikkien näiden valvontayksiköiden alueella.

2.4.2 Voimavarojen jako eri toimialoille

Taulukossa 1 on esitetty suunnitelma henkilövoimavarojen jakamisesta ympäristöterveydenhuollon eri toimialoille. Laskelmissa käytetty vuosittaisten henkilötyöpäivien (htpv) määrä on 220. Laskelmat ovat suunta-antavia.

Terveydensuojeluvalvontaan käytetään neljän terveystarkastajan työpanos. Yksi terveystarkastajista työskentelee 80 % työajalla. Elintarvikevalvontaan sekä tupakkalain ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytetään viiden terveystarkastajan ja hygieenikkoeläinlääkäriin työpanos. Yksi terveystarkastajista työskentelee noin 60 % työajalla.

Ympäristöpäällikön tehtävät ovat kokonaan hallinnollisia. Ympäristöterveydenhuollon johtajan työajasta noin 10 % käytetään elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisiin valvontatehtäviin. Valvontaeläinlääkärien työajasta 10 htpv on varattu eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaan.

Kunnaneläinlääkärit tekevät joitakin eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä, lähinnä salmonellavalvontaan ja vientivalvontaan liittyviä tehtäviä.

Hallintopalvelusihteerit tekevät tavanomaisten toimistotehtävien lisäksi mm. ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, valvontakohteiden rekisteröintiin, näytetulosten kirjaamiseen ja eläinlääkäripäivystyksen hallinointiin liittyviä tehtäviä. Hallintopalvelusihteerien koko työaika on kuitenkin laskettu kokonaisuudessaan hallintopalvelusihteerien tehtäviin.

Taulukko 1. Suunnitelma valvontavoimavarojen jakautumisesta valvonnan eri osa-alueille.
Htv = henkilötyövuosi, htpv = henkilötyöpäivä.

Toimiala	htv	htpv
Elintarvikevalvonta	5,30	1166
Terveysturvallisuuden mukainen valvonta	3,85	847
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	0,40	88
Peruseläinlääkäripalvelut ja päivystys	5,85	1287
Eläinsuojelu ja eläintautivalvonta	2,10	462
Hallintopalvelusihteerien tehtävät	1,50	330
Hallinnolliset tehtävät	1,00	220
Yhteensä	20	4400

Terveysvalvonnassa samoin kuin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa on tehtäviä, jotka eivät ole varsinaisia valvontatehtäviä, mutta joiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia tehtäviä ovat mm. asiakkaiden neuvonta ja ohjaus, koulutuksiin osallistuminen, uusiin ohjeistuksiin ja lainsäädäntöön tutustuminen, sidosryhmäyhteistyö, omiin työkokouksiin osallistuminen, tiedonhallintajärjestelmän ylläpitoon liittyvät tehtävät, toimintajärjestelmän ja erityistilannesuunnitelman ylläpitoon liittyvät tehtävät sekä työn suunnittelu ja raportointi. Tällaisiin tehtäviin voidaan arvioida kuluvan noin neljäsosa käytettävissä olevasta työajasta. Tästä syystä valvontaan käytettävissä oleva aika on pienempi kuin taulukossa 1 esitetty kokonaistyöaika.

2.5 Voimavarojen riittävyys

Terveysvalvonnan henkilövoimavarat ovat laskennallisesti riittävät suunnitelmalliseen valvontaan sekä enustettavissa olevaan suunnitelman ulkopuoliseen valvontaan. Peruseläinlääkäripalvelujen mitoitusperusteena on ensisijaisesti eläinlääkäripäivystyksen tarvitsema minimimitoitus. Nykyinen henkilöstömitoitus on riittävä virka-aikaiseen palvelujen tarpeeseen nähden. Valvontaeläinlääkäreiden työaika ei riitä kaikkien alueella tarvittavien eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien tekemiseen. Voimavaravaje on kuitenkin osittain pystytty kattamaan kunnaneläinlääkäreiden työpanoksella.

Vaikka terveysturvallisuuden voimavarat ovat laskennallisesti riittävät, on käytännön kokemus osoittanut, että tarkastusmäärätavoitteisiin pääseminen voi olla haastavaa. Tähän ovat vaikuttaneet ennen kaikkea suunnitelmattomat pitemmät poissaolot ja henkilöstön vaihtuminen. Lisäksi tavoitteiden saavuttamista vaikeuttavat suunnitelmaan sisältymättömät tarkastukset, mm. seurantatarkastukset, erilaiset häiriötilanteet, tavanomaista suurempaa työpanosta vaativat tarkastukset, työajan käyttö toimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan sekä se, että sirpaleisesta ja monimuotoisesta työnkuvasta johtuen ajankäytön tarkka suunnittelu on käytännössä mahdotonta.

2.6 Koulutus

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö on korkeakoulutettua, ja ympäristöterveydenhuollon tehtävät ovat vaativia asiantuntijatehtäviä. Alan lainsäädäntöön ja valtakunnallisiin ohjeistuksiin tulee merkittäviä muutoksia vuosittain. Tehtävien menestyksellinen hoitaminen edellyttää jatkuvaa tietojen ajan tasalla pitämistä ja osaamisen kehittämistä. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan hyvä koulutustavoite olisi peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden.

Valvonta-asetuksessa (EU) 2017/625 edellytetään, että virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta ja tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta. Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Henkilökuntaa kannustetaan ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan osallistumalla ajankohtaisiin koulutustilaisuuksiin. Jatkuva säädösmuutosten, uusien ohjeiden ja tutkimustulosten seuraaminen sekä omatoiminen tiedonhaku ovat myös välttämättömiä ammattitaidon ylläpitämiseksi.

Suuri osa ympäristöterveydenhuollon koulutuksista on keskusviranomaisten tai aluehallintoviraston järjestämiä koulutuspäiviä, joista ei peritä osallistumismaksua tai joiden osallistumismaksut ovat hyvin kohtuulliset.

2.7 Tietojärjestelmät

Terveysvalvonnan valtakunnallisen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän VATIn kehitystyöhön osallistutaan aktiivisesti voimavarojen puitteissa.

Ruokavirasto on kehittämässä tiedonhallintajärjestelmää eläinsuojeluvalvontaan liittyvien valvontatietojen kirjaamiseen, hallintaan ja raportointiin. Järjestelmän kehitystä seurataan, ja järjestelmä otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön sen valmistuttua.

2.8 Laaturjestelmä ja erityistilanteisiin varautuminen

Organisaatiomuutoksen vuoksi ympäristöterveydenhuollon laaturjestelmä on tarvetta päivittää laajasti. Terveysvalvonnan laaturjestelmän päivittäminen aloitettiin jo vuonna 2022. Päivittämistä jatketaan vuoden 2024 aikana. Tähän liittyen pidetään vuonna 2024 kaksi terveystalvonnan laaturpäivää. Vuonna 2024 pyritään aloittamaan myös eläinlääkäripalveluiden laaturjestelmän päivittäminen ja kehittäminen ja pitämään yksi eläinlääkintähuollon laaturpäivä. Aloitetaan eläinlääkintähuollon valvontatehtäviä koskevan laaturjestelmän kehittäminen.

Vuonna 2024 jatketaan erityistilannesuunnitelman päivittämistä vastaamaan nykyistä organisaatiota. Muutokset käydään läpi ja tarkistetaan erityistilannepäivässä. Rauman Lensunkadun toimipisteen varavoimaa testataan säännöllisesti kahden kuukauden välein ja Virve-puhelinten käyttöä harjoitellaan vähintään keran erityistilannepäivän tai erityistilanneharjoituksen yhteydessä. Erityistilanneharjoituksiin osallistutaan aktiivisesti, jos soveltuvia harjoituksia järjestetään vuonna 2024.

Huhtikuussa 2024 hyvinvointialue järjestää koulutusta ympäristöterveydenhuollon ja pelastuksen viranhaltijoille säteilymittareiden (annosnopeusmittarit) käytöstä. Jatketaan elintarvikkeiden ja veden aktiivisuuspi-toisuusmittausten järjestämismahdollisuuksien selvittämistä.

2.8.1 Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittämisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 13). Lisäksi Etelä-Satakunnan ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmän toiminnalle on laadittu toiminta-ohje. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittämistä on käsitelty ympäristöterveydenhuollon erityistilanne-suunnitelmassa.

Elintarvikelain 47 §:ssä säädetään, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on, saatuaan ilmoituksen ruokamyrkytys- tai epäillään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Lain 27 §:n mukaan kunnan on laadittava kuntaa koskeva erityistilanteisiin varautumista koskeva suunnitelma.

2.9. Viranomaisyhteistyö ja elinympäristöterveyden edistäminen

Etelä-Satakunnan elintarvike- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontui ensimmäisen kerran sote-uudistuksen jälkeen uudella kokoonpanolla 11.10.2023. Työryhmä toimii Etelä-Satakunnan alueella (Eura, Huittinen, Kokemäki, Rauma, Säskylä). Työryhmän puheenjohtajana toimii Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston hygieenikkoeläinlääkäri. Työryhmä kokoontuu tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa.

Yhteistoiminta-alueen kunnilla on kullakin omat sisäilmatyöryhmänsä, joiden kokouksiin ympäristöterveydenhuollon edustajat osallistuvat.

Raumalla ennen sote-uudistusta toimineen asuntojen paloriski- ja siivottomuustapausten selvitystyöryhmän toimintaa pyritään jatkamaan vuonna 2024. Työryhmän aluetta, kokoonpanoa ja toimintatapoja selvitetään yhdessä hyvinvointialueen edustajien kanssa.

Ympäristöterveydenhuolto antaa terveydensuojeluviranomaisena pyydettäessä lausuntoja muille viranomaisille esimerkiksi ympäristölupamenettelyihin tai kaavoitukseen liittyen. Kaavoitukseen liittyvissä lausunnoissa tai kommentteissa kiinnitetään huomiota mm. radonturvallisuuteen. Lausuntopyyntöä käsittelevä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 7).

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät koulujen tarkastukset tehdään yhteistyössä muun terveydenhuollon ja muiden viranomaisten kanssa, mikä mahdollistaa terveyshaittojen tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn myös viranomaisten yhteistyönä.

Suurimpien yleisötapahenkilöiden suunnitteluun liittyen järjestetään viranomaisyhteistyökokouksia, joihin osallistutaan voimavarojen puitteissa. Ympäristöterveydenhuolto on mukana myös Lounais-Suomen vesihuollon valvontatiimissä, joka aloitti toimintansa vuonna 2021. Valvontatiimi koostuu vesihuoltolaitosten, vettä toimittavien laitosten sekä yleisesti vesihuollon valvontaa toteuttavista valtion viranomaisista ja kuntien viranhaltijoista. Lisäksi osallistutaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan muihinkin terveydensuojeluviranomaisen toimialaan liittyviin työryhmiin ja kokouksiin. Henkilövoimavarojen niukkuus asettaa kuitenkin jonkun verran rajoituksia erilaisiin kokouksiin osallistumiselle.

2.10 Viestintä

Internet –sivujen sisältöä kehitetään. Seurataan, että ympäristöterveydenhuollon palvelut löytyvät yhteistoiminta-alueen kaikkien kuntien internet-sivuilla.

Alkuvuonna 2024 laaditaan mediatiedote eläinten hyvinvointilaista. Tiedotteessa keskitytään erityisesti lain 88 §:n mukaiseen eräiden viranomaisten ilmoitusvelvollisuuteen.

Suunnitellaan, miten tiedottaminen valvontasuunnitelman valmistelusta saadaan toteutettua. Tiedottaminen tehdään syys-lokakuussa 2024

2.11 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajalle maksullista lukuun ottamatta alkutuotannon valvontaa, joitakin erikseen säädettyjä poikkeuksia sekä eläinsuojelulain mukaista valvontaa. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevilta huoneistoilta eräitä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta peritään veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Perusmaksun suuruus on 150 €. Maksu peritään vuosittain vuoden ensimmäisenä päivänä valvonnan rekisterissä olevilta valvontakohteilta.

Valvonnan perusmaksun lisäksi elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnassa peritään suoriteperusteiset valvontamaksut. Suoriteperusteinen maksu peritään useimmista tarkastuksista, valvontasuunnitelmaan sisältyvien viranomaisnäytteiden tutkimisesta sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä.

Tupakka- ja lääkelakien mukaisesta valvonnasta peritään tupakkatuotteiden ja nikotiininsteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntiluvan haltijoilta vuosittainen valvontamaksu, jonka suuruus riippuu tupakkalain mukaisen valvontamaksun osalta myyntipisteiden määrästä. Vuosittaisen maksun lisäksi peritään maksu hakemusten käsittelystä.

Ympäristöterveydenhuollon taksa on nähtävillä Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston internet -sivuilla. Taksa päivitetään loppuvuonna vuodelle 2025.

Eläinsuojeluvalvonnan käynnit ovat maksuttomia. Osa eläintautivalvonnan suoritteista on maksullisia, mutta maksun perii valtio.

2.12 Suunnitelman toteutumisen seuranta ja raportointi

Tietoja valvontakohteista, tehdyistä tarkastuskäynneistä ja näytteenotoista, käsitellyistä hakemuksista ja ilmoituksista, käytetyistä pakkokeinoista ja tehdyistä muista valvontatoimenpiteistä ylläpidetään valtakunnallisessa toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmässä, VATI:ssa, missä ne ovat myös keskusviranomaisten käytettävissä. Suunniteltujen terveystarkastusten toteutumista seurataan ajantasaisesti tarkoitusta varten laadittuja excel-taulukoita käyttäen sekä VATI:n seuranta- ja raportointitoimintojen avulla. Toteutumista käsitellään säännöllisesti terveystarkastusten työkokouksissa.

Valvontasuunnitelman toteutumisesta ja tarkastusten tuloksista laaditaan yhteenveto, joka esitetään tiedoksi ympäristöterveyslautakunnalle vuoden 2025 keväällä. Yhteenvedossa selvitetään vähintään toteutuneiden suunnitelman mukaisten tarkastusten ja muiden tarkastusten määrät kohdetyypeittäin,

hyväksymispäätösten, käsiteltyjen ilmoitusten ja myönnettyjen myyntilupien määrät, tiedot kertyneistä maksutuloista sekä yleinen arvio valvontasuunnitelman toteutumisesta ja käytetyn työpanoksen riittävydestä. Yhteenvedossa pyritään arvioimaan myös tarkastusten kattavuutta, voimavarojen riittävyttä ja valvonnan kohdentumisen onnistumista. Jos toteutuma eroaa merkittävästi suunnitelmasta, pyritään selvittämään syyt suunnitelmasta poikkeamiselle.

Valvontasuunnitelman toteutumiseen liittyvät tiedot raportoidaan valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA). Kopio VYHA-järjestelmään kirjatusta suunnitelman toteutumisen arvioinnista liitetään lautakunnalle laadittuun yhteenvedoon. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia koskeva pöytäkirjanote liitteineen viedään VYHAan.

Valvontasuunnitelman toteutumisesta laadittua yhteenvedoa käytetään soveltuvin osin hyväksi vuodelle 2025 laadittavaa valvontasuunnitelmaa valmisteltaessa. Ajantasaisen seurannan tietoja käytetään hyväksi vuoden 2024 suunnitelmaa laadittaessa.

Tavoitteet

- Yhdenmukaistetaan ja kehitetään toiminta- ja valvontakäytäntöjä
- Osallistutaan VATIn kehitystyöhön voimavarojen puitteissa
- Otetaan eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmä käyttöön, jos se valmistuu
- Jatketaan laatujärjestelmien ja erityistilannesuunnitelman päivittämistä
- Järjestetään kaksi terveysvalvonnan laatupäivää
- Järjestetään eläinlääkintähuollon laatupäivä
- Huolehditaan varavoiman testaamisesta
- Harjoitellaan Virve-puhelinten ja annosnopeusmittareiden käyttöä
- Osallistutaan erityistilanneharjoituksiin, jos sopivia järjestetään
- Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontuu vähintään kerran
- Osallistutaan sisäilmatyöryhmien toimintaan
- Pyritään jatkamaan asuntojen paloriski- ja siivottomuustapausten selvitystyöryhmän toimintaa
- Kehitetään internet-sivujen sisältöä
- Laaditaan mediatiedote eläinten hyvinvointilain 88 §:stä
- Tiedotetaan valvontasuunnitelman 2025 valmistelun alkamisesta
- Päivitetään taksa loppuvuonna
- Laaditaan valvontasuunnitelman toteutumisesta yhteenvedo, joka käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa keväällä 2024.

3 Elintarvikevalvonta

3.1 Lainsäädäntö ja elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontasuunnitelma

Elintarvikelain (297/2021) 39 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja niin, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Tässä suunnitelmassa esitetään elintarvikevalvonnan tavoitteet vuodelle 2024.

Elintarvikevalvontaviranomaisen velvollisuuksista säädetään lisäksi valvonta-asetuksessa (EU) 2017/625. Valvonta-asetuksen 5 artiklassa säädetään toimivaltaisten viranomaisten yleisistä velvollisuuksista, joihin kuuluvat mm. henkilöstön riittävyys ja pätevyys, asianmukaiset tilat ja valmiussuunnitelmat

Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021 – 2024 (VASU) on julkaistu 18.12.2020. Suunnitelman mukaan viranomaisvalvonnan erityiset yhteiset kehitysteemat ovat tiedolla johtaminen ja digitalisaatio, petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä sekä valmius ja kriisinhallinta.

Taulukossa 2 ovat VASUssa esitetyt suunnitelmakauden painopisteet sekä niihin liittyen vuodelle 2024 suunnitellut kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.

Vuonna 2024 pyritään valvontakäyntien sisällön suunnittelussa huomioimaan Ruokaviraston painotukset ja hyödyntämään mahdolliset ohjeistukset ja koulutukset. Valvontakohtetietojen ajantasaisuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Jos vuonna 2024 havaitaan, että kohdekohtaisesta valvontasuunnitelmasta tai valvontakohterekisteristä puuttuu joku aikaisemmin ilmoitettu tai hyväksytty elintarvikehuoneisto, kohde lisätään rekisteriin tai seurantataulukoihin.

3.2 Elintarvikevalvonnan kohteet

3.2.1 Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta 10 §:ssä säädetylle viranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (rekisteröity elintarvikehuoneisto). VATI-tietojärjestelmän yhteydessä on Ilppa-palvelu, jonka kautta ilmoitus elintarvikehuoneistosta on mahdollista tehdä sähköisesti. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista valvottavaa huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot, kotona sijaitsevat elintarvikehuoneistot). Toimijan vaihtuessa siten, että Y-tunnus muuttuu, tulee huoneistosta uusi elintarvikevalvonnan kohde, josta toimija tekee elintarvikelain 10 §:n mukaisen ilmoituksen.

Elintarvikevalvontaviranomainen käsittelee ilmoituksen ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä VATI-järjestelmään ja ilmoittaa toimijalle tietojen tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Elintarvikelain mukaisen ilmoituksen käsittelystä on laadittu toimintaohje (TO 9)

Taulukko 2. Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa 2021 – 2024 esitetyt painopisteet ja vuodelle 2024 suunnitellut kunnan tehtävät

Painopiste	Kunnan tehtävät 2024
Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa	Toteuttaa painotettua valvontaa jäljitettävyyden (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9) ja lämpötilahallintaa (Oiva-kokonaisuus 6) aihealueiden osalta ja osallistuu asiaa koskeviin koulutuksiin.
Valvojan työkalupakki	Osallistuu koulutuksiin ja hyödyntää työkaluja valvontakäytännöissään
Kohteet valvonnan piiriin	Kunnat valvovat tarkastuksilla, että toiminta vastaa ilmoitettua.
Sähköisen asiointin kehittäminen	Osallistuu kehittämiseen

3.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hyväksyttävät laitokset tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee huoneiston hyväksymisestä laitokseksi päätöksen, jossa kuvataan kaikki laitoksen hyväksytyt toiminnot. Päätös tehdään 60 vrk kuluessa asian vireille tulosta. Tieto päätöksestä annetaan tiedoksi Ruokavirastolle, joka antaa laitokselle hyväksymisnumeron ja pitää listaa laitosten hyväksytyistä toiminnoista.

Myös itujen tuotanto on elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksynnän vaativaa alkutuotantoa. Hyväksymisvelvoite ei koske pienimuotoista ja vähäriskistä toimintaa, jossa ituja myydään suoraan kuluttajille tai vähittäiskauppaan enintään 10 000 kg vuodessa.

3.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tarkastusten tiheyteen ja tarkastuksiin käytettävään aikaan vaikuttavat riskiluokitus, joka perustuu valvontakohteen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Tarkastusten kohdekohtaisesta suunnitelmasta kerrotaan valvontasuunnitelman kohdassa 2.2.

Etelä-Satakunnan paikallisessa riskinarvioinnissa huomioidaan edellä mainittujen tekijöiden lisäksi toiminnan valvontahistoria. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Ilmoituksenvaraisissa kohteissa, joissa suunnitelman mukaisia tarkastuksia on yksi tai enemmän vuodessa, voidaan laskea tarkastustiheyttä puolella, jos kolme viimeistä tarkastusarvosanaa on oivallisia ja kaikki oivarivit lukuun ottamatta kohtia 11, 12, 14, 17 ja 19 on tarkastettu vähintään kerran näiden tarkastusten aikana. Yhdestä tarkastuksesta saatu B-arvosana ei vaikuta laskettuun tarkastustiheyteen, mutta jo kahden eri tarkastuskerran B-arvosana nostaa tarkastustiheyden takaisin Ruokaviraston ohjeen 1028/04.02.00.01/2022/6 mukaiseksi.

Jos kohde on vastaavasti saanut kahdella viimeisellä peräkkäisellä tarkastuskäynnillä arvosanan C tai D, tulee tarkastustiheys nostaa siten, että jos tarkastuksia on alle 1/v, nousee tiheys yhteen kertaan

vuodessa. Jos tarkastuksia on 1/v, nousee tiheys kaksinkertaiseksi ja jos tarkastustiheys on 2 tai enemmän /v, nostetaan tiheys 50 %. Samoin tiheys nostetaan, jos kohde on saanut viimeisen kolmen vuoden aikana C tai D arvosanoja vähintään puolessa tarkastuksista.

3.4 Toiminta

3.4.1 Tarkastukset

Tarkastusten tekemisestä elintarvikehuoneistoihin on laadittu toimintaohje (TO 10). Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen rakenteellisia vaatimuksia käsitellään toimintaohjeessa 8 ja omavalvontajärjestelmän tarkastamista toimintaohjeessa 11. Ulkomyynnin valvonnasta on laadittu erillinen toimintaohje (TO12)

Tarkastus kohdistuu valvottavaan toimintaan. Se voidaan suunnata toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin ja asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen. Elintarvikelain mukainen Oiva-tarkastus tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, koska tarkoituksena on tarkastaa sen hetkistä toimintaa yrityksessä. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti. Tarkastus voi olla seurantatarkastus, päätökseen tai määräykseen liittyvä tarkastus, jälkivalvontaan liittyvä tarkastus tai pelkkä asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastus voi kohdistua esim. virtuaalihuoneistoihin tai kotirauhan piirissä olevan elintarviketoiminnan tarkastamiseen (esim. omavalvontasuunnitelma ja pakkausmerkinnät).

Viranhaltija voi tarkastuksen yhteydessä ottaa tarvittavia näytteitä. Erillisestä suunnitelman mukaisesta näytteenottokäynnistä peritään myös näytteenotosta aiheutuvat kustannukset.

Kaikki elintarvikehuoneistot eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Tällaisia huoneistoja tarkastetaan ainoastaan tarvittaessa, esimerkiksi epäilyyn perustuen, tai erilaisiin valvontaprojekteihin liittyen. Rekisteröidyistä huoneistoista erittäin vähäriskisiä ja siksi säännöllisen valvonnan ulkopuolella voivat olla esimerkiksi pubit. Ilmoitusvelvollisiin elintarvikehuoneistoihin tehdään aina ensimmäinen tarkastus. Säännöllisen valvonnan ulkopuolella oleviin ilmoitettuihin huoneistoihin, esimerkiksi pubeihin, tehdään Oiva-tarkastuksen sijaan toiminnan aloitustarkastus, josta ei tule Oiva-raporttia. Tarkastuksesta kirjoitetaan raportti ja tarkastus on maksullinen.

Elintarvikevalvonnan suunnitelman mukaiset tarkastukset alkutuotantopaikkojen tarkastuksia lukuun ottamatta ovat Oiva -järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joista laaditaan Oiva -raportti. Tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston antamien erillisten ohjeistusten mukaisesti.

Ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä uusi valvontakohde tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ensimmäinen tarkastus tehdään toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen viimeistään kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Uuden kohteen valvontatiheys määräytyy keskusviranomaisen kohdeluokituksen mukaisesti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen todetaan kohteen riskiluokka ja sen mukainen tarkastustiheys. Ensimmäinen tarkastus ja riskiluokituksen perusteella tehty sitä seuraavat tarkastukset ovat maksullisia. Jos epäkohdan tai epäkohtien korjaamiselle on tarkastuskertomuksessa tai pakkokeinoasiakirjassa annettu määräaika, huoneistoon tehdään seurantatarkastus.

Vuonna 2024 toteutetaan voimavarojen puitteissa ravintolisien valvontaprojekti. Erillisiä ravintolisiin kohdistuvia tarkastuksia tehdään ravintolisiä myyviin elintarvikkeiden vähittäismyyntipaikkoihin. Tarkastukset katsotaan valvontasuunnitelmaan sisältyviksi maksullisiksi tarkastuksiksi. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.

3.4.2 Alkutuotannon tarkastukset ja valvontaprojekti

Satakunnassa vuonna 2024 alkutuotannon tarkastuksista tehdään suunnitellusti maidontuotantotilojen hygieniatarkastukset. Lisäksi tehdään noin 10 alkutuotannon tarkastusta sikaloihin, jotka valitaan tarkastettavaksi riskinarvioinnin perusteella.

Vuoden 2024 aloitetaan alkutuotannon valvontaprojekti, johon sisältyy niiden Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella olevien alkutuotannon toimijoiden kartoittaminen, jotka kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin. Vuoden 2024 projektissa keskitytään kartoituksen perusteella listaamaan sellaisenaan syötävien kasvien avomaaviljelykset ja kohdennetaan niihin valvontaa sekä tarpeen mukaan kasteluvesien näytteenottoa. Projekti sisältää kohteiden kartoituksen, tarkastussuunnitelman laatimisen sekä tarkastusten ja näytteenoton toteuttamisen.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon tarkastuksista huolehtii valvontaeläinlääkäri. Käynnillä tarkastetaan terveystarkastuksen rekisteritietojen paikkansapitävyys, omavalvonnan kuvaus ja kirjanpito-vaatimusten noudattaminen. Soveltuvien osin tarkastetaan tilojen ja eläinten puhtaanapito ja puhdistustavat, puhdistusaineiden ja välineiden säilytys, rehujen ja veden laadun tarkkailu, haittaeläinten torjunta, jätteiden käsittely huomioiden erityisesti kuolleiden eläinten hävittäminen, eläintautien vastustamiseksi tehtävät toimenpiteet tuotaessa tilalle uusia eläimiä, eläinkirjanpito, lääkkeiden, rehun lisäaineiden, kasvinsuojeluaineiden, biosidien, lannoitteiden ja muiden vaarallisten kemikaalien käyttö ja säilytys sekä lääkekirjanpito ja henkilöstön perehtyneisyys elintarvikehygieniaan ja tartuntatautien torjuntaan.

Alkutuotannon tarkastuksissa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (242/04.02.00.01/2023). Eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon valvonnassa kiinnitetään huomiota siihen, että tieto mahdollisiin tukisanktioihin johtavista epäkohdista välitetään aluehallintovirastoon mahdollisimman nopeasti.

3.4.3 Suuret yleisötilaisuudet

Etelä-Satakunnan alueella järjestetään vuosittain joitakin yleisötilaisuuksia, joihin liittyy myös elintarvikemyyntiä. Jos yleisötilaisuuden järjestäjällä on omaa elintarviketoimintaa, tehdään toiminnasta ilmoitus, joka käsitellään elintarvikelain mukaisesti. Muussa tapauksessa elintarvikealan toimijoita valvotaan yleisötilaisuudessa itsenäisinä toimijoina riskiarvioon perustuen.

Tapahtumaan tehdään säännöllisesti toimijoiden tarkastuksia elintarvikelain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

3.4.4 Vienti

Etelä-Satakunnan alueella on laitoksia, jotka vievät mm. Euraasian talousliiton ja/tai Aasian alueille tuotteita tai ylläpitävät vientioikeutta. Kansalliselta valvonnalta vientihyväksyntä laitoksessa velvoittaa valvomaan laitosten valmiuksia ylläpitää vientimaan vientivaatimuksia. Vientiin liittyvää ohjeistusta on annettu myös Ruokaviraston ohjeissa.

Euraasian talousliiton laitoshyväksynnän saaneisiin laitoksiin on vientimaan viranomaisen vaatimuksesta tehtävä jatkuvaa vientivalvontaa. Vientivalvonta tehdään Oiva-tarkastusten yhteydessä ja kirjataan Oiva-järjestelmään.

Viennin oivarivit ovat rivejä, joista ei tule julkista Oiva-arvosanaa Oiva-raporttiin, eivätkä ne vaikuta Oivan yleisarvosanaan. Annetut arvosanat näkyvät laitokselle annettavassa tarkastuskertomuksessa sekä valvojille Oiva-järjestelmässä. Jokaisella tarkastuksella tarkastetaan rivit 20.1, 20.2, 20.3 ja muut viennin rivit vähintään kerran vuodessa. Viennin Oiva-tarkastuksilla noudatetaan Ruokaviraston arviointiohjetta 8464/04.02.00.01/2020/FI/3.

3.4.5 Sisämarkkinatuonnin valvonta

Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston alueella on useita eläimistä saatavien elintarvikkeiden EU-sisämarkkinatuontia harjoittavia yrityksiä. Ruokavirasto valvoo ja ohjeistaa kunnan elintarvikevalvontaa. Vuoden 2020 alusta lähtien eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia valvotaan osana kuntien tekemää Oiva-valvontaa. Sisämarkkinavalvonnassa noudatetaan Ruokaviraston Oiva-valvontaohjeita.

3.5 Pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat elintarvikelain 55-61, 64, 66-68 § mukaiset toimet, joita ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto, seuraamusmaksu sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Pakkokeinoprosesseista on laadittu toimintaohje (TO 34)

Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava kunnan elintarvikeviranomaisen käsiteltäväksi.

Elintarvikelaissa on säädetty uudesta hallinnollisesta sanktiosta, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksusta. Vuoden 2024 aikana päätetään seuraamusmaksun käyttöä koskevista linjauksista.

3.6 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan riskiarvion perusteella ja projekteina. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan resurssien puitteissa. Elintarvikenäytteenotosta on laadittu toimintaohje (TO 24). Pin-tapuhtausnäytteiden ottamisesta on oma toimintaohjeensa (TO 25).

Valvonnassa varaudutaan asiakasvalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin sekä elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin.

Elintarvikealan toimija vastaa tuotteidensa turvallisuudesta ja laadusta ja varmistaa sitä myös omavalvonnassa tehtävin tutkimuksin. Laitosvalvonnassa viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on epäilytilanteissa varmistaa omavalvonnassa saatujen tutkimustulosten luotettavuutta ja tutkimusten oikeaa kohdentamista. Viranomaisnäytteenotolla ei korvata omavalvontanäytteenottoa.

Viranomaisnäytteenottoa voidaan tarvittaessa lisätä, jos laitoksen omavalvonnan taso havaitaan odotettua huonommaksi, näytteenotto on tarpeen tarkastushavaintojen johdosta, viranomaisnäytteiden tulokset ovat epätyytyttäviä tai muusta vastaavasta syystä. Näytteenotto pyritään tekemään pääsääntöisesti tarkastusten yhteydessä, mutta myös erillisiä näytteenottokäyntejä voidaan tehdä tarpeen mukaan.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, joka ei sisälly suunnitelmaan, on maksullista silloin, jos syynä näytteenottoon on säännösten noudattamatta jättäminen. Maksullista näytteenottoa on esimerkiksi valvonnassa todetun epäkohdan laajuuden selvittäminen, korjaavien toimenpiteiden tekemisen tai riittävyyden varmistaminen tai säädösten noudattamiseksi annetun kehotuksen tai määräyksen noudattamisen tai noudattamatta jättämisen toteaminen tai vahvistaminen.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon elintarvikenäytteiden tutkiminen tapahtuu pääasiassa KVVY:n laboratorioissa. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä sellaiset omavalvontaan sisältyvät tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty elintarvikelainsäädännössä, tulee tutkia laboratorioissa, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS 17025 vaatimukset akkreditoituilla tai arvioituilla menetelmillä.

Tavoitteet

- Toteutetaan liitteessä 2 suunnitellut tarkastukset.
- Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kutsutaan koolle vähintään kerran.
- Kartoitetaan alkutuotannon toimijat, jotka kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin.
- Toteutetaan alkutuotannon valvontaprojekti sellaisenaan syötävien avomaaviljeltyjen kasvien tuottajien valvontana ja näytteenottona.
- Toteutetaan sikaloiden alkutuotannon valvontaprojekti.
- Toteutetaan ravintolaisien valvontaprojekti.
- Päätetään elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun käyttöä koskevista linjauksista.

4 Terveystoimintalain mukainen valvonta

Terveystoimintalain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveystoimintaa siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Terveystoimintaviranomaisella on terveystoimintalain 45 §:n nojalla oikeus kyseisen lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Terveystoimintalain 45 §:ssä säädetään myös oikeudesta päästä tarkastuskohteisiin, saada tarvittavat tiedot ja tehdä tarvittavat mittaukset ja ottaa näyte. Terveystoimintalain 46 §:ssä säädetään tarkemmin asunnontarkastuksesta. Terveystoimintalain 44 §:n mukaisesti terveystoimintaviranomaisella on oikeus saada valvontaa varten tarpeelliset tiedot toimijalta.

Terveystoimintalain 6 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveystoimintalain valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen terveystoimintalain valvontaohjelma.

Tässä suunnitelmassa esitetään terveystoimintalain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2024. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen terveystoimintalain valvontaohjelma vuosille 2020 – 2024, joka on päivitetty vuosille 2023 - 2024.

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Omavalvonnan tukemiseen liittyvät toimenpiteet on kuvattu valvontasuunnitelman kohdassa 4.3.3, elinympäristöterveyden edistämiseen liittyvä viranomaisyhteistyö valvontasuunnitelman kohdassa 2.9 ja erityistilanteisiin varautuminen kohdassa 2.8.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty suunnitelman kohdassa 2.12.

4.1 Valvontakohteet

Terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavia kohteita ovat talousvettä toimittavat ilmoitusvelvolliset laitokset, koulut ja muut oppilaitokset, päivähoitopaikat, esiopetustilat, vanhainkodit, lastenkodit ja muut vastaavat sosiaalialan yksiköt, kauneushoitolat ja muut huoneistot, jossa harjoitetaan ihonkäsitelyä tai –hoitoa, solariumit, kuntosalit ja muut julkiset liikuntatilat, yleiset saunat (jos sauna on huoneiston pääasiallinen käyttötarkoitus), uimahallit, uimarannat, uima-altaat, uimalat, kylpylät, lasten ja nuorten kerhotilat sekä majoitushuoneistot. Valvontakohteet on rekisteröity valtakunnalliseen rekisteriin.

Kohdeluetteloiden ajantasaisuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Jos havaitaan, että toiminnassa on ilmoitusvelvollinen huoneisto, josta ei ole tehty ilmoitusta, toimijaa kehoitetaan tekemään ilmoitus ja harkitaan tarvetta tehdä poliisille terveydensuojelurikkomusta (ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti) koskeva esitutkintapyyntö.

Verkkoalustoilla tarjottavaa pienimuotoista, lyhytaikaista majoitusta tarjoavien kohteiden kartoitukseen ei varata työaikaa vuonna 2024.

4.2 Tarkastustiheydet

Kohdekohtaisia valvontasuunnitelmia ja valvontakohteiden tarkastustiheyteen vaikuttavaa riskinarviointia käsitellään valvontasuunnitelman kohdassa 2.2.

Valvontakohteen tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Pääsääntöisesti riskinarviointi tapahtuu Vati-järjestelmässä valvontakohteen ominaisuustietojen perusteella, ja käytössä ovat valtakunnallisesti määritellyt tarkastustiheydet. Riskinarviointi tarkistetaan aina tarkastuksen yhteydessä ja tarvittaessa kohteelle voidaan perustellusta syystä määritellä myös valtakunnallisesta suosituksesta poikkeava tarkastustiheys.

Pienet yleiset uimarannat on suunniteltu tarkastettavaksi joka toinen vuosi, vaikka tarkastustiheys valtakunnallisen suosituksen mukaan on kerran vuodessa. Perusteluna tarkastustiheyden pienentämiselle on se, että rannat ovat pieniä ja hyvin hoidettuja. Rannoilla käydään kolmesti kesässä ottamassa vesinäytteet. Näytteenottokäyntien yhteydessä tehdään havaintoja mahdollisista epäkohdista, ja tarvittaessa rannalle tehdään ylimääräinen tarkastus.

Parturi-kampaamoiden yhteydessä tehtävä kauneudenhoitotoiminta tulee tarkastaa valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan kerran neljässä vuodessa. Parturi-kampaamoiden yhteydessä tehtäviä kauneudenhoitopalveluita ei ole kattavasti kartoitettu sen jälkeen, kun parturi-kampaamot poistettiin terveydensuojelulain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden piiristä. Parturi-kampaamoiden yhteydessä tehtäviä pienimuotoisia kauneudenhoitopalveluita ei tarkasteta ennen kuin toiminnan laajuus parturi-kampaamoissa on

kartoitettu kokonaisuudessaan ja ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat toimijat on kirjattu tiedonhallinta-järjestelmään. Kartoitukseen ei varata työaikaa vuodelle 2024.

Valvontakohteiden riskiluokat sekä riskinarvioinnin perusteella määritellyt tarkastustiheydet käyvät ilmi liitteestä 3.

4.3 Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tarkastukset

Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaiseen säännölliseen valvontaan, asiakasvalituksiin, epäilyyn ja ilmoitusten käsittelyyn liittyen sekä uusintatarkastuksina todettujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Asunnontarkastukset tehdään yleensä asunnon haltijan pyynnöstä ja laivatarkastukset laivan tai sen edustajan pyynnöstä.

Tarkastusten tekemisestä terveydensuojelulain mukaisiin valvontakohteisiin on laadittu erillinen toiminta-ohje (TO 15). Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti valvontakohteessa paikan päällä. Yksittäisissä tapauksissa tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena, jos katsotaan, että paikan päällä käymällä ei saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohdetta ei ole mahdollista tarkastaa kohteessa käymällä ja asiakirjatarkastuksella voidaan katsoa saatavan riittävät tiedot. Erityisesti yksittäisten epäkohtien korjaamiseksi tehtävä uusintatarkastus voidaan joissain tapauksissa tehdä asiakirjatarkastuksena esimerkiksi pyytämällä valokuvia tai asiakirjoja, joiden perusteella voidaan todeta epäkohta korjatuksi.

Tarkastusten sisältöä toimintatyypeittäin ohjaavat VATI-järjestelmässä olevat valvontalomakkeet ja niihin liittyvät ohjeet. Tarkastukseen sisällytetään pääsääntöisesti kussakin toimintatyyppissä tarkastettavaksi määritellyt asiat. Jos kohde tarkastetaan joka toinen vuosi tai useammin, ei ole välttämätöntä tarkastaa jokaisella tarkastuskäynnillä kaikkia osa-alueita. Kuitenkin huolehditaan siitä, että kaikki osa-alueet tulevat riittävän usein tarkastettua.

Monissa terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisissa huoneistoissa on useita toimintoja. Jos huoneistossa on useita terveydensuojelulain mukaisia toimintoja, pyritään huoneisto tarkastamaan samalla tarkastuskäynnillä kaikkien toimintojen osalta, jos kaikkien toimintojen tarkastaminen on käytännössä helposti toteutettavissa.

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät koulujen ja oppilaitosten tarkastukset tehdään pääsääntöisesti osana koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen tarkastusta kolmen vuoden välein. Tarkastukset toteutetaan yhteistarkastuksina muiden viranomaisten ja kouluterveydenhuollon kanssa. Monissa kunnissa kouluterveydenhuolto toimii monialaisten tarkastusten koollekutsujana. Jos tarkastuksella syntyy epäily terveydensuojeluviranomaisen toimialaan liittyvästä epäkohdasta, tehdään tarvittaessa itsenäinen maksullinen uusintatarkastus epäkohdan tarkempaa selvittämistä varten.

4.3.1 Tarkastusten maksullisuus

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät tarkastukset ovat maksullisia. Uusintatarkastustarpeita tulee esiin jatkuvasti vuoden aikana. Koska uusintatarkastukset ovat keskeinen osa säännöllistä, suunnitelmallista valvontaa ja liittyvät selkeästi suunniteltuihin tarkastuksiin, ne katsotaan suunnitelman mukaisiksi tarkastuksiksi ja niistä peritään maksu.

Tarkastuksia voidaan tehdä tarvittaessa, esimerkiksi epäilyn tai yhteydenoton johdosta, myös sellaisiin huoneistoihin ja kohteisiin, jotka eivät ole terveydensuojelulain mukaisesti ilmoitusvelvollisia eivätkä säännöllisen valvonnan piirissä. Tällaisia tarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi haittaeläinongelmaa, ulkotilassa esiintyvää savu- tai hajuhaittaa tai säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevassa huoneistossa

esiintyvää hygienia- tai sisäilmaongelmaa koskevien yhteydenottojen perusteella. Tällaisista tarkastuksista ei peritä maksua. Myös asiakasvalituksiin liittyvät tarkastukset ovat maksuttomia. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan yhteydenottojen perusteella tehtävät tarkastukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan.

Laivan saniteettitodistuksen myöntäminen on edellä mainitusta poiketen maksullinen toimenpide. Säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevia kohteita voidaan myös tarkastaa joko valvontayksikön omiin tai valtakunnallisiin, etukäteen suunniteltuihin valvontaprojekteihin liittyen, jolloin tarkastukset voivat olla maksullisia.

4.3.2 Epäkohtien johdosta tehtävät toimenpiteet

Jos valvontasuunnitelmaan merkityllä tarkastuksella tai muun tarkastuksen yhteydessä kohteessa todetaan merkittäviä epäkohtia, annetaan kehoitus epäkohtien korjaamiseksi määräajassa. Määräajan umpeutumisen jälkeen tehdään uusintatarkastus epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi.

Valvonnan johdonmukaisuuden ja toimijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi pyritään siihen, että samasta epäkohdasta ei anneta peräkkäin useita kehotuksia. Jos toiminnanharjoittaja ei kehotuksesta huolimatta ryhdy määräajan puitteissa vaadittuihin toimenpiteisiin terveyshaittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi, käytetään hallinnollisia pakkokeinoja, kuten määräys, kieltö tai uhkasakko, ellei muunlaiselle menettelylle ole perusteltua syytä. Jos toimija rikkoo terveydensuojelulainsäädäntöä selkeästi ja ilmeisen tarkoituksellisesti, harkitaan lisäksi esitutkintapyyntöä tekemistä poliisille. Pakkokeinoprosesseista on laadittu erillinen toimintaohje (TO 34).

4.3.3 Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulain 2 §:n muutoksessa 2016 säännökseen kirjattiin omavalvontaperiaate. Säännöksen mukaan toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit ja seurattava niihin vaikuttavia tekijöitä.

Omavalvonnan tukeminen on toinen valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteistä. Painopistettä toteutetaan Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa tarkastamalla omavalvonta kaikilla terveydensuojelulain säännöllisen valvonnan tarkastuskäynneillä. Toiminnanharjoittajaa pyydetään selvittämään, miten toimintaan vaikuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. Toimijoille annetaan tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta omavalvontajärjestelmän luomisessa, riskien tunnistamisessa ja omavalvonnan toteuttamisessa.

4.3.4 Suuret yleisötilaisuudet

Terveydensuojelulain liitteen kohdan kuusi mukaisesti terveydensuojelulain 13 § mukainen ilmoitus voidaan pyytää sellaisista huoneistosta ja laitoksesta sekä sellaisesta toiminnasta, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveyshaittaa. Yleisötilaisuuksista voi aiheutua terveyshaittaa niiden suuren käyttäjämäärän takia. Lisäksi yleisötilaisuuksiin voidaan järjestää talousveden saantia, johon voi liittyä terveyshaittaa. Tällöin kyseessä on talousveden käyttö osana kaupallista toimintaa.

Ilmoitus yleisötilaisuudesta pyydetään terveydensuojelulain liitteen kohdan kuusi mukaisesti kaikista yleisötapahtumista, joihin järjestetään talousveden jakelua. Ilmoituksessa tulee muun muassa käydä ilmi, miten toiminnanharjoittaja pitää huolen siitä, että talousvesi täyttää laatuvaatimukset ja miten ylläpidetään vedenjakelulaitteiston hygieenisyyttä. Ilmoituksessa selvitetään, miten toiminnanharjoittaja hoitaa omavalvonnan (mukaan lukien näytteenoton) ja miten tämä toimii mahdollisissa häiriötilanteissa.

Lisäksi ilmoitus pyydetään tarpeen mukaan yleisötilaisuuksista, joissa arvioitu kävijämäärä koko tapahtuman aikana arvioidaan olevan vähintään 3000 henkilöä. Ilmoitustarpeen arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. yleisötapahtuman sijaintiin ja ympäristöön sekä tapahtuman keston ja kävijämäärän jakautumiseen tapahtumaan.

Säännöllisesti toistuvat suuret yleisötilaisuudet ja niihin suunnitellut tarkastukset vuonna 2024 on merkitty kohdekohtaiseen suunnitelmataulukkoon (liite 3). Vuosittain säännöllisesti toistuviin yleisötilaisuuksiin tehdään tarkastukset riskinarvioinnin perusteella. Jos yleisötilaisuudessa järjestetään talousveden saantia, tarkastetaan tilaisuus vuosittain. Jos yleisötilaisuudessa ei järjestetä talousveden saantia, tarkastustarve arvioidaan ennen tapahtumaa saatavien tietojen perusteella. Uusiin ilmoitusvelvollisiin yleisötilaisuuksiin, joihin odotetaan osallistuvan yli 3000 henkilöä, voidaan tehdä tarkastus, jos se riskinarvioinnin perusteella katsotaan tarpeelliseksi

Suurimmista yleisötilaisuuksista järjestetään viranomaispalavereita ennen tapahtumaa. Viranomaispalaveriin osallistutaan tarpeen mukaan. Suurimmissa tilaisuuksissa tarkastus voi koostua useammasta käynnistä ja tarkastukseen voi osallistua useampia henkilöitä. Maksu peritään tuntiveloituksena valvontaan käytetyn yhteenlasketun työajan perusteella. Viranomaispalaveriin käytettyä aikaa ei lasketa tarkastukseen käytettävään aikaan.

Yleisötilaisuuteen tehtävän tarkastuksen yhteydessä tarkastetaan yleisötilaisuuden yleiset järjestelyt, kuten talousveden järjestäminen, käymälät, vesipisteet, alueen puhtaanapito ja jätehuolto. Tilapäisten vesijohtoverkostojen veden mikrobiologinen laatu tutkitaan tarvittaessa vesinäyttein hyvissä ajoin ennen tapahtuman alkua. Viranomaisvalvonnan näytteet kirjataan valvontatietojärjestelmään.

4.3.5 Tupakkalain mukainen valvonta

Majoitushuoneistojen tarkastuksen yhteydessä tehdään myös tupakkalain mukainen tupakointikieltojen noudattamista koskeva tarkastus. Muiden terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä kiinnitetään huomiota tupakointikieltojen noudattamiseen. Jos tarkastuksen kuluessa syntyy epäily siitä, että tupakkalakia ei noudateta, tehdään samassa yhteydessä myös tupakkalain mukainen tarkastus tai kohteeseen tehdään myöhemmin erillinen tarkastus tupakkalain nojalla.

Suurten yleisötilaisuuksien tarkastuksen yhteydessä tehdään tupakan myynnin ja tupakointikieltojen tarkastus. Lisäksi tarkastetaan, että tupakointikieltoalueet ja tupakointiin tarkoitetut alueet on merkitty selvästi havaittavalla tavalla.

4.3.6 Elintarvikkeiden käsittely

Elintarvikkelain mukaiset valvontasuunnitelmaan sisältyvät tarkastukset tehdään pääsääntöisesti erikseen. Huoneistoissa, joissa harjoitetaan muun toiminnan yhteydessä vähäistä elintarvikkeiden käsittelyä ja jotka eivät kuulu säännöllisen elintarvikevalvonnan piiriin, tarkastetaan terveydensuojelulain mukaiseen tarkastukseen liittyen myös elintarvikkeiden käsittely elintarvikkelain nojalla.

4.3.7 Radonvalvonta

Vesilaitosten ja säteilylain 156 §:ssä tarkoitettujen oleskelutilojen tarkastuksilla varmistetaan, että säteilyaltistus on tarvittaessa selvitetty säteilylain 146 §:ssä edellytetyllä tavalla. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alue ei kuulu ns. radonhaitta-alueisiin, joten terveydensuojeluviranomaisen valvonnassa oleva selvitysvelvollisuus koskee lähinnä pohjavesilaitoksia sekä sellaisia oleskelutiloja (mm. päivähoitopaikkojen ja koulujen tiloja), jotka sijaitsevat joko kokonaan tai osittain maanpinnan tason alapuolella tai harjulla tai vastaavalla sora- tai hiekkamaalla.

4.3.8 Solariumlaitteiden valvonta

Jos huoneistossa tarjotaan solariumpalvelua, tehdään terveydensuojelulain nojalla tehtävän tarkastuksen yhteydessä solariumlaitteiden tarkastus säteilylain nojalla. Tarkastuksen tukena käytetään Säteilyturvakeskukseen julkaisemia tarkastuslomakkeita. Lomakkeet toimitetaan tarkastuksen jälkeen Säteilyturvakeskuselle.

4.4 Ilmoitusten käsittely

Terveydensuojelulain mukaisen ilmoituksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 14). Pääsääntöisesti huoneistoon tehdään ilmoituksen johdosta tarkastus, josta peritään maksu. Tarkastus voidaan kuitenkin jättää riskinarvioinnin perusteella tekemättä, jos kyseessä on vähäriskinen toiminta.

Terveydensuojelulain mukaan uuden toimijan on ilmoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle toiminnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoitus käsitellään samoin kuin uudesta toiminnasta tehty ilmoitus. Ilmoituksen käsittelystä peritään maksu.

4.5 Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen selvittäminen

Terveysvalvonta antaa asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveyshaittoja koskevaa neuvontaa. Tarvittaessa tehdään tarkastuksia epäillyn terveyshaitan selvittämiseksi. Asunnontarkastus tehdään pääsääntöisesti kirjallisen pyynnön johdosta, mutta asia voidaan laittaa vireille myös muun yhteydenoton perusteella. Asunnontarkastuksen tekemisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 18). Toimintaohjeet on laadittu myös sisäilmasta tehtävästä näytteenotosta (TO 28), rakennusmateriaalinäytteenotosta (TO 29), rakenteiden pinnalta tehtävästä näytteenotosta (TO 30) sekä ilmanvaihdon riittävyuden arvioimisesta (TO 32)

Jos asunnossa tai muussa oleskelutilassa, esimerkiksi koulussa tai päivähoitopaikassa, epäillään esiintyvän mikrobivaurioita, ilmanvaihdon puutteita tai muuta terveyshaittaa eikä kiinteistön omistaja ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin, terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä on selvittää, onko epäilylle riittävät perusteet. Asuntojen ja muiden oleskelutilojen ensimmäisellä tarkastuksella arvioidaan, onko rakennuksessa asukkaille tai tilojen käyttäjille terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä ja edellyttääkö terveyshaitan toteaminen jatkoselvityksiä. Tarkastuksella voidaan tehdä alustavia mittauksia. Jos epäily katsotaan perustelluksi, terveydensuojeluviranomainen velvoittaa kiinteistön omistajan teettämään tarvittavat tutkimukset haitan selvittämiseksi ja tarvittaessa tarvittavat toimenpiteet terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen asianmukainen selvittäminen, johon kuuluu yleensä sekä paikan päällä tehtävä tarkastus että erilaisiin asiakirjoihin ja tehtyjen tutkimusten tuloksiin perehtyminen, edellyttää vaativaa erityisosaamista. Tähän liittyen on katsottu, että yhteistoiminta-alueella tarvitaan kaksi asumisterveysasioihin perehtynyttä terveystarkastajaa. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa työskentelevistä terveystarkastajista yksi on suorittanut rakennusterveysasiantuntijan tutkinnon aikaisemmin ja toinen valmistuu 2024.

Terveysvalvonta antaa yhteistoiminta-alueen asukkaille neuvontaa erilaisissa haittaeläimiin liittyvissä kysymyksissä. Terveysvalvonta tekee myös asunnoissa esiintyvien, haittaeläimeksi epäiltyjen hyönteisten tunnistamista.

4.6 Laivatarkastukset

Laivatarkastusten tekemisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 16). Laivatarkastukset perustuvat Maailman terveysjärjestön kansainväliseen terveyssäännöstyöhön (2005), joka tuli voimaan 15.6.2007. Tarkastuksia tehdään kansainvälisessä liikenteessä oleviin laivoihin, ja ne tehdään WHO:n antaman ohjeistuksen mukaisesti. Tarkastukset tehdään laivan tai laivan edustajan pyynnöstä, ja ne ovat maksullisia. Tarkastuksen perusteella laivalle myönnetään saniteettitodistus, joka on voimassa puoli vuotta. Vuonna 2024 tarkastusten määrän arvioidaan olevan noin 45.

Laivatarkastusten tekeminen edellyttää erityisosaamista. Laivatarkastuksia tekevä henkilöstö osallistuu aiheetta koskeviin koulutustilaisuuksiin. Yhteistoiminta-alueella laivatarkastusten tekemiseen on perehtynyt kaksi terveystarkastajaa ja ympäristöterveydenhuollon johtaja. Laivatarkastusten tekeminen on päätetty siirtää kokonaan terveydensuojelutiimin tarkastajien tehtäväksi. Tähän liittyen yksi terveydensuojelutiimin terveystarkastajista perehtyy laivatarkastusten tekemiseen vuonna 2024.

4.7 Talousveden valvonta

Talousveden laatua vedenjakelualueilla valvotaan talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueiden valvontatutkimusohjelmien mukaisesti. Näytteistä tehtävät tutkimukset on tarkemmin määritelty valvontatutkimusohjelmissa. Viranomaisen ottaa talousvedestä näytteitä myös epäilyssä vesiepidemiatilanteessa ja valitusten takia. Talousvesinäytteenotosta on laadittu toimintaohje (TO 26).

Elintarvikehuoneistojen ja julkista kaupallista toimintaa harjoittavien huoneistojen, joilla on oma kaivo, talousveden laatua valvotaan säännöllisesti näytteenotoin. Tutkimustiheys on huoneiston toiminnan luonteen mukaan yhdestä kerrasta vuodessa, yhteen kertaan kolmessa vuodessa. Näytteet voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä. Myös suurista yleisötilaisuuksista, joihin järjestetään erillistä talousvedenjakelua, otetaan näytteitä veden laadun varmistamiseksi ennen tapahtuman alkua. Nämä huoneistot ja yleisötilaisuudet on esitetty näytteenottosuunnitelmassa.

Talousveden näytteenotot hoitavat joko terveystarkastajat, talousvettä toimittavat laitokset itse tai ulkopuolinen näytteenottaja. Jos näytteenottaja on joku muu kuin terveystarkastaja, tulee kunnan terveydensuojeluviranomaisen varmistua siitä, että ulkopuolinen näytteenottoja tuntee talousvesinäytteiden ottamiseen liittyvät yleiset periaatteet. Talousvettä toimittavien laitosten ja ulkopuolisten näytteenottajien pätevyyden arviointi on tehty Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Valviran, julkaiseman talousvesiasetuksen soveltamisohjeen osan II kappaleen 12.1. mukaisesti. Näytteenottajan pätevyyden arviointia ei ole katsottu tarpeelliseksi tehdä, jos näytteenottajalla on talousvesipätevyysalueen ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi. Veden laadun tutkimustulokset toimitetaan viivytyksettä tiedoksi viranomaiselle. Talousveden laadun arviointia tehdään aina säännöllisesti tutkimustulosten saavuttua.

Talousvettä toimittaviin laitoksiin ja vesiosuuskuntiin, vedentuotantoketjuihin ja vedenjakelualueisiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Tarkastusten tarkoituksena on varmistaa, että talousvettä toimittavien laitoksen riskinarviointi ja riskinhallinta ovat ajantasaiset ja riskinhallintatoimenpiteet on otettu osaksi laitoksen toimintaa. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää myös, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa ja esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä.

Yleisen vesijohtoverkoston ulkopuolella oleville talouksille annetaan neuvontaa kaivovesiin liittyvissä ongelmissa. Tarvittaessa myös yksityiskaivosta voidaan hakea viranomaisnäyte veden laadun selvittämiseksi.

Talousvettä toimittavien laitosten suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2024 on esitetty liitteessä 3. Talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilta otettavat näytteet ja muut suunnitelmaan sisältyvään talousvesivalvontaan liittyvät näytteet vuonna 2024 on esitetty liitteessä 4.

4.7.1 Riskienhallintasuunnitelmat ja valvontatutkimusohjelmat

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 piiriin kuuluvilla talousvettä toimittavilla laitoksilla tulee olla ajan tasalla olevat valvontatutkimusohjelmat. Valvontatutkimusohjelmat on tarkastettava vähintään kerran kuudessa vuodessa. Vuoden 2024 aikana tulee päivittää Euran, Kokemäen ja Säkylän vesihuoltolaitosten valvontatutkimusohjelmat. Ennen valvontatutkimusohjelmien päivittämistä laitosten tulee tehdä ja hyväksyttää uudentyypinen vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelman yhteydessä tulee laatia omavalvontasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelmasta ja omavalvonnasta on säädetty valtioneuvoston asetuksessa 7/2023 talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja omavalvonnasta. Riskienhallintasuunnitelman laatiminen ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen tulee tehdä yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa. Vuoden 2024 aikana osallistutaan talousvettä toimittavien laitosten riskienhallintasuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien laadintaan ja päivittämiseen sekä annetaan ohjausta ja neuvontaa omavalvontasuunnitelman laadintaan.

Rauman kaupungin alueella toimii sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 401/2001 piiriin kuuluvia pieniä talousvettä toimittavia laitoksia. Näille laitoksille ei ole laadittu riskinarviointeja eikä näytteenottosuunnitelmia. Vuoden 2024 aikana on tarkoitus laatia näille pienille talousvettä toimittaville laitoksille riskinarviointit ja näytteenottosuunnitelmat yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa.

4.7.2 Ensisijaiset tilat

Vuoden 2023 alussa tulivat voimaan valtioneuvoston asetukset terveydensuojelulain muuttamisesta ja talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistoista. Näillä asetuksilla on pantu täytäntöön ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleen laadittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184 (juomavesidirektiivi). Terveydensuojelulaissa on säädetty ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Ensisijaisilla kiinteistöillä tarkoitetaan julkisia kiinteistöjä, joissa toiminnan luonne tai käyttäjäryhmä huomioon ottaen kiinteistön vesilaitteisto voi aiheuttaa kiinteistöissä oleskeleville terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaan ensisijaiset kiinteistöt ovat ilmoitusvelvollisia. Terveydensuojelulain muutoksen myötä ilmoitusvelvollisuuden piiriin lisättiin vesilaitteistojen osalta sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot. Vuoden 2024 aikana varmistetaan, että toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmässä VATI:ssa on ajantasaiset tiedot ensisijaisten tilojen osalta ja pyydetään terveydensuojelulain mukaiset ilmoitukset sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoista. Terveydensuojelulain mukaisten ilmoitusten pyytämisessä on hyvä tehdä yhteistyötä Satakunnan muiden ympäristöterveydenhuollon yksiköiden kanssa.

Terveydensuojelulain mukaan rakennusten vesilaitteistosta otettavan talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin. Tämä riskienhallinta tulee olla tehtynä viimeistään 12.1.2029. Siirtymäsäännöksestä huolimatta ensisijaisten tilojen riskinarviointi- ja hallintavelvollisuuden edistäminen on tarpeen aloittaa aikaisemmin. Vuoden 2024 aikana on tarkoitus edistää asiaa kertomalla velvoitteesta sekä ohjaamalla ja neuvomalla legionellabakteerin torjuntaan. Ohjauksellisen ja neuvonnallisen tehtävän lisäksi talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja mitataan valvontakohteisiin tehtävien tarkastusten yhteydessä legionellan aiheuttaman riskin arvioimiseksi. Jos valvonnan yhteydessä havaitaan talousveden tai lämpimän käyttöveden lämpötiloissa toimenpiderajojen poikkeamia, ohjeistetaan rakennuksen omistajaa tai käyttäjää

toimenpiteistä. Lisäksi edellytetään tarpeen mukaan rakennuksen vesilaitteistojen riskinhallinnan laatimista ja sen perusteella arvioidaan mahdolliset toimenpiteet terveyshaitan estämiseksi.

4.7.3 Näytteenottosuunnitelmat

Terveysvalvonnan valtakunnalliseen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään, VATlin, tulee laatia näytteenottosuunnitelmat (NOS) talousvettä toimittaville laitoksille. VATlin laadittujen näytteenottosuunnitelmien myötä talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueelta otettavat näytteet nousevat työjonolle helpottaen valvonnan toteutumista sekä valvontatiedot siirtyvät vesi.fi -sivustolle. Näytteenottosuunnitelmat laadittiin tietojärjestelmään ensimmäisen kerran vuoden 2023 aikana. Vuoden 2023 aikana näytteenottosuunnitelmien laadinta vaati selvästi enemmän työaikaa järjestelmässä esiintyneiden puutteiden takia. Jatkossa näytteenottosuunnitelmat laaditaan vuosittain toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Vuoden 2024 suunnitelmien laadinta todennäköisesti vaatii edelleen suunniteltua enemmän työaikaa järjestelmässä esiintyvien puutteiden takia.

4.8 Uimarantojen ja uimapaikkojen valvonta

4.8.1 Uimarantojen valvonta

Yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteitä uimaveden laadun seuraamiseksi. Näytteiden tulokset julkaisetaan Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston sivuilla. Veden laadun valvonnan lisäksi uimarannat tarkastelevat säännöllisesti. Uimarantojen tarkastuksista on laadittu toimintaohje (TO 17). Uimavesinäytteenottoa käsitellään toimintaohjeessa 27.

Yleisiltä uimarannoilta (STM 177/2008) otetaan yksi näyte 1–2 viikkoa ennen kunkin uimakauden alkua sekä vähintään kolme näytettä uimakauden (15.6. – 31.8.) aikana. Näytteenottopäivät jaetaan tasaisesti uimakauden ajalle siten, että näytteenottopäivien väli ei koskaan ylitä yhtä kuukautta. Raumalla kahden uimarannan (Otanlahden uimaranta ja Saharannan uimaranta) veden laatua on seurattu tiheästi. Tiheennettyä näytteenottoa jatketaan myös uimakaudella 2024. Tiheennetyt näytteenotot syynä on mahdollisesti hulevesistä johtuva veden laadun vaihtelu.

Pieniltä yleisiltä uimarannoilta (STM 354/2008) otetaan vähintään kolme näytettä uimakauden aikana uimaveden laadun varmistamiseksi. Raumalla Lillonkarin uimaranta ja Mantereenpään uimaranta jouduttiin kesällä 2023 asettamaan uimakieltoon. Mantereenpään uimarannan uimakielto purettiin elokuussa 2023, mutta Lillonkarin uimarannan uimakielto jäi voimaan. Lillonkarin uimarannalta otetaan uimaveden laadun varmistamiseksi näytteet huhtikuussa 2024 ja jos uimaveden laatu täyttää uimavedelle asetetut vaatimukset, puretaan uimakielto ennen uimakauden alkua. Uimavesinäytteenottoa näiltä rannoilta on tästä syystä lisätty myös vuodelle 2024.

Lillonkarin uimarannalta otettiin kesällä 2023 Terveys- ja Hyvinvoinnin laitokselle näytteet saastelähteiden selvittämiseksi. Näytteiden perusteella uimavedessä ei todettu mitään ulosteperäisen saastumisen lähdettä. Kevään 2024 aikana on tarkoitus selvittää tuloksen merkitystä uimarannan uimaveden laadun valvonnassa ja toimenpiteissä Sosiaali- ja terveystieteiden ja valvontaviranomaiselta, Valviralta.

Vuoden 2023 aikana Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviranomainen, Valvira, poisti talviuintipaikkojen uimaveden laadun ohjeistuksen eikä uutta ohjeistusta julkaistu vuoden 2023 aikana. Valvirasta saadun tiedon mukaan talviuintipaikkojen uimaveden laadun valvontaa on tarkoitus ohjeistaa vuoden 2024 aikana. Yleisen ohjeistuksen poistumisen myötä Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella toimivien talviuintipaikkojen uimaveden laatua valvotaan riskiperusteisesti. Riskinarvioinnissa huomioidaan talviuintipaikan uimaveden laatu ja sen kehittyminen sekä talviuintipaikan käyttäjämäärä. Pieniltä

talviuintipaikoilta (alle 100 kävijää päivässä) uimaveden laatu tarkastetaan vuoden 2024 aikana kerran kaudessa otettavalla näytteellä. Suuremmista talviuintipaikoista (yli 100 kävijää päivässä) näytteitä otetaan kaudessa kaksi. Jos uimaveden laadussa on aikaisemmin todettu ongelmia, otetaan näytteet uimaveden laadun varmistamiseksi neljä kertaa vuodessa.

Tarvittaessa uimarannoilta otetaan ylimääräisiä näytteitä. Ylimääräisiä näytteitä otetaan, jos otetussa näytteessä bakteeripitoisuudet ylittävät asetetut raja-arvot tai ovat lähellä raja-arvoa. Uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon, jos uusintanäytteen bakteeripitoisuudet ylittävät ohjearvon. Riskinarviointiin perustuen uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon myös ensimmäisen näytteen perusteella. Uimakielto voidaan purkaa, kun uimarannalta on otettu kaksi raja-arvon alittavaa näytettä.

Syanobakteerien (sinilevien) esiintymisen runsauden arviointi perustuu aistinvaraiseen havainnointiin. Syanobakteerihavaintoon liittyvät toimenpiteet riippuvat esiintymän runsaudesta. Mitä runsaampaa esiintymä on, sitä todennäköisemmin esiintymä on uimareiden terveydelle haitallista. Jos uimarannan uimavedessä havaitaan syanobakteereita vähän, tihennetään aistinvaraista arviointia tarvittaessa. Runsaan syanobakteerihavainnon yhteydessä toimenpiteet ovat ensisijaisesti tilanteesta tiedottaminen ja uimareiden altistuksen vähentäminen ja ehkäiseminen. Tarvittaessa uimarannan uimavedestä voidaan ottaa näytteet syanobakteerin lajitunnistukseen.

Terveystarkastajat huolehtivat uimarantojen näytteenotosta. Tutkimuslosteet toimitetaan välittömästi toimijalle, jonka tehtävänä on huolehtia testauslosteet rannan ilmoitustaululle.

Uimarantojen suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2024 esitetty liitteessä 3. Uimarantojen veden laadun seuraamiseksi otettavat näytteet vuonna 2024 on esitetty liitteessä 4.

4.8.2 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta

Terveysuojelulain 29 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti yleisen uimahallin, kylpylän sekä yleisen virkistymis-, kuntoutus- ja hieronta-altaan veden laatua. Uima-allasveden laatuvaatimuksista, näytteenottotiheyksistä, laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta, valvontatutkimusohjelmasta ja valvontaviranomaisen velvollisuuksista on säädetty Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa Uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002).

Laitoksen ylläpitäjä laatii yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa laitoksen säännöllistä valvontaa varten laitokohtaisen valvontatutkimusohjelman. Valvontatutkimusohjelma sisältää uimaveden näytteenottosuunnitelman ja selvityksen laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta. Kaikille yhteistoiminta-alueella oleville uimahalleille ja pienemmille uima-altaille on laadittu uima-allasveden näytteenottosuunnitelma.

Uimahallien lisäksi näytteitä otetaan yleisistä altaista. Yleisillä altailla tarkoitetaan hotellien, koulujen, päiväkotien, hoitokotien jne. altaita. Näytteet otetaan näytteenottosuunnitelman mukaisesti toiminnan laajuuden mukaan. Jos altaan käyttäjämäärä on huomattavan vähäinen, voidaan näytemäärää vähentää asetuksen mukaisesti.

Uima-allasvesien näytteenoton voi hoitaa terveystarkastaja, laitoksen ylläpitäjä tai ulkopuolinen näytteenottaja. Laitoksen ylläpitäjä tiedottaa allasveden laadusta pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä.

Uimahalleihin ja maauimalaan tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti. Päiväkohteissa, kouluissa, palvelutaloissa ja majoitustiloissa olevat altaat tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä.

Uima-altaiden ja maa-uimalan suunnitellut tarkastukset vuonna 2024 on merkitty liitteeseen 3. Allasvesien näytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 4.

4.9 Terveysturvallisuuden valvontaan käytettävät voimavarat

Ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavaroja ja niiden jakautumista eri toimialoille on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4..Voimavarojen riittävyttä on käsitelty suunnitelman kohdassa 2.5.

4.12 Terveysturvallisuuden valvonnasta perittävät maksut

Kunta perii 1.1.2022 alkaen vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun terveysturvallisuuslain muutoksessa erikseen eritellyiltä suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta. Maksullisuutta käsitellään valvontasuunnitelman kohdissa 2.11 ja 4.3.1.

Valvonnan perusmaksun lisäksi peritään terveysturvallisuuden taksan mukaiset suoriteperusteiset maksut. Maksu peritään terveysturvallisuuslain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä; vesilaitoksen riskinarvioinnin hyväksymisestä; valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotoista sekä näytteiden tutkimisesta; terveysturvallisuuslain nojalla myönnettyistä todistuksista (laivatarkastustodistukset); terveysturvallisuuslain nojalla tehdyn ilmoituksen tai hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta; talous- ja uimaveden laadun valvonnasta; solariumlaitteiden tarkastuksista. Tarkemmat tiedot maksujen määräytymisperusteista ovat terveysturvallisuuden taksassa.

Tavoitteet

- Liitteessä 3 suunnitellut tarkastukset ja liitteessä 4 suunnitellut näytteenotot toteutetaan
- Tarkastetaan omavalvonta kaikkien valvontasuunnitelmaan sisältyvien tarkastusten yhteydessä
- Otetaan käyttöön valvontasuunnitelman kohdan 4.3.4 mukaiset linjaukset ilmoitusten pyytämässä yleisötilaisuuksista
- Osallistutaan Euran, Kokemäen ja Säskylän vesihuoltolaitosten riskienhallintasuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen ja huolehditaan riskienhallintasuunnitelmien hyväksymisestä
- Laaditaan Rauman alueella toimiville pienille talousvettä toimittaville laitoksille riskinarvioinnit ja näytteenottosuunnitelmat yhdessä laitosten kanssa
- Varmistetaan, että VATI:ssa on ajantasaiset tiedot ensisijaisten tilojen osalta ja pyydetään terveysturvallisuuslain mukaiset ilmoitukset sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoista
- Edistetään ensisijaisten tilojen legionellariskinhallintaa ohjauksella ja neuvonnalla sekä mitaamalla tarkastusten yhteydessä talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja
- Selvitetään, voidaanko Lillonkarin uimarannan vesinäytteistä tehtyjä suolistoperäisten enterokokkien tyyppitulosia hyödyntää valvontatoimenpiteiden tarpeen arvioinnissa.

5 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta

Tupakkalain (549/2016) 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi ja valvoo alueellaan tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista, omavalvontaa koskevien säädösten noudattamista, markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säädösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja –rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Lain 84 §:n mukaan kunta laatii ja hyväksyy tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveystahaittoja ehkäisevää.

Läkelain mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tässä suunnitelmassa esitetään tupakkalain ja lääkelain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2024. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020 – 2024, joka on päivitetty vuosille 2023-2024. Läkelain mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta ei ole laadittu valtakunnallista valvontaohjelmaa

5.1 Lainsäädäntöön, valvonnan ohjeistukseen ja toimintatapoihin liittyvät muutokset

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä on toukokuussa 2018 antamassaan mietinnössä antanut 44 toimenpide-ehdotusta tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Ehdotusten joukossa oli useita lainsäädännön muutosehdotuksia liittyen muun muassa savuttomien ympäristöjen laajentamiseen ja uusien tuotteiden parempaan huomioimiseen lainsäädännössä. Tupakkalain muutoksessa toukokuussa 2022 muutettiin tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia ja niiden ulkoasua koskevat säännökset ja lisäksi laajennettiin tupakointikieltoja koskemaan lasten leikkikenttiä ja suurempia yleisiä uimarantoja (EU-rannat). On todennäköistä, että tupakkalakiin tehdään lähitulevaisuudessa vielä uusia muutoksia.

5.2 Kunnan tehtävät ja valvonnan painopisteet

Kunnat valvovat tupakan vähittäismyyntiä ja mainontaa myyntipaikoissa, tupakointitilojen vaatimustenmukaisuutta sekä tupakointikieltojen noudattamista. Sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet (sekä nikotiinipitoiset että nikotiinittomat) nesteet. Lisäksi valvonnan piiriin kuuluvat poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet, kuten yrttisavukkeet.

Valvira on valtakunnallisessa valvontaohjelmassa linjannut Valviran ja kunnan työnjakoa tupakan vähittäismyyntipakkauksien valvonnassa, tuotevalvonnassa ja markkinointikiellon valvonnassa. Jos tarkastushavaintojen perusteella syntyy epäily lainsäädännön rikkomisesta, asiasta ilmoitetaan Valviralle.

Vuonna 2024 valvonnan painopisteiksi on valtakunnallisessa valvontaohjelmassa valittu tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta sekä omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa.

5.2.1 Tuotevalvonta

Kunnan tehtävä tuotevalvonnassa on valvoa, että tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia vähittäismyyntipaikoissa ja valvoa yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät vaatimukset. Kunta esimerkiksi valvoo, ettei myynnissä ole savuketta tai kääretupakkaa, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku.

Kuntien toteuttamassa tuotevalvonnassa vuosina 2023 - 2024 korostuu edellä mainittu tupakkalain muutos, jossa säädetään tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä niin, etteivät ne saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista. Pakkausten ja tuotteiden ulkoasun yhdenmukaisuutta koskeva sääntely tuli voimaan 1.5.2023.

Tarkastuskäynneillä kiinnitetään muiden tarkastettavien asioiden lisäksi erityisesti huomiota siihen, että pakkaukset ovat uusien säännösten mukaisia.

5.2.2 Markkinoinnin valvonta

Kunnan tehtävänä markkinoinnin valvonnassa on valvoa, ettei tupakkalaissa olevaa ehdotonta markkinoitintieltoa rikota sen alueella. Tupakkatuotteiden myynnin tarkastuskäyntien yhteydessä tarkastetaan myyntipaikan lisäksi myös myyntipaikan verkkosivut ja sosiaalisen median sivut markkinoitintikiellon rikkomisen varalta.

5.2.3 Omavalvonnan tukeminen

Tupakkatuotteiden myynnin omavalvonta tarkastetaan aina tarkastuksen yhteydessä. Varmistetaan, että toimija on tietoinen velvollisuudestaan varmistaa, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetty ilmoitukset ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia. Tarkastusten yhteydessä kiinnitetään vähittäismyyntipaikkausten ulkoasun lisäksi erityisesti huomiota siihen, onko myynnissä tupakkatuotteita, josta mahdollisesti ei olisi tehty ilmoitusta.

5.3 Valvontakohteet

Kaikkien tupakkatuotteita myyvien toimijoiden pitää hakea kunnalta vähittäismyyntilupa. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella lupia on voimassa suunnitelmaa kirjoitettaessa 97 kpl. Lisäksi kaksi tupakkatuotteiden tukkumyyjää on tehnyt tukkumyynti-ilmoituksen. Valvira ylläpitää valtakunnallista tupakkatuotteiden myyntiluparekisteriä. Tupakkatuotteiden myyntipaikat on merkitty myös ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI-järjestelmään). Tupakkatuotteiden myyntiluvan saaneet valvontakohteet on lueteltu liitteessä 6.

Tupakointikieltoja ja –rajoituksia valvotaan rakennusten, kulkuneuvojen ja muiden vastaavien paikkojen sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai asiakkaiden käytettävissä, ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä päiväkotien ja esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

5.4 Tupakkalain ja lääkelain mukaiset tarkastukset

Yhteenveto VATI-järjestelmässä vuodeksi 2024 suunnitelluista on liitteessä 6. Jos vuodelle 2023 suunniteltu tarkastus jää tekemättä, se tehdään vuonna 2024. Tarkastustoiminnan kustannukset katetaan vuosittaisilla valvontamaksuilla, joten tarkastuksista ei peritä erillistä maksua.

Tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti valvontasuunnitelman mukaisesti. Tupakointikieltojen noudattamista havainnoidaan valvontasuunnitelman osassa 4 mainittujen terveydensuojelulain nojalla tehtävien tarkastusten yhteydessä. Jos syntyy epäily tupakointikieltojen rikkomisesta, tehdään tarvittaessa erillinen tarkastus asian selvittämiseksi. Lisäksi voidaan tupakkalain nojalla tehdä tarkastuksia erilaisten yhteydenottojen tai muulla tavalla syntyvien epäilyjen perusteella. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakointikieltojen valvonta tehdään pääsääntöisesti elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä havainnoimalla merkkejä tupakointikieltojen rikkomisesta. Tupakkalain mukaista, terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä tehtävää valvontaa, on kuvattu valvontasuunnitelman kohdassa 4.5.5. Jos epäily tupakointikiellon rikkomisesta syntyy, voidaan kohteeseen tehdä erillinen tarkastus asian selvittämiseksi. Tarkastus voidaan tehdä myös yhteydenoton tai muulla tavalla heränneen epäilyn perusteella. Tupakointikieltojen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista ei peritä maksua.

Tupakkatuotteiden myyntipisteen tarkastuksesta on laadittu erillinen toimintaohje (TO 20). Tupakkatuotteiden myynnin ja tupakointitilojen tarkastustiheys perustuu valtakunnallisen kohdetyyppikohtaisen riskinarvioinnin mukaiseen tarkastustiheyteen, jonka perusteella VATI-järjestelmä muodostaa valvontasuunnitelman. Kohdekohtaista riskinarviointia ei ole tehty. Tupakkalain mukaisten valvontasuunnitelmaan sisältyvillä tarkastuksilla käydään läpi pääsääntöisesti VATI-järjestelmässä olevissa tarkastuslomakkeissa esitetyt asiat.

Tukkumyyntipaikan tarkastuksilla valvotaan lisäksi, että tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myydään vain toimijoille, joilla on voimassa oleva tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa, tai toisille tukkukaupoille. Elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä kiinnitetään huomiota siihen, että tupakan myyntiä ei esiinny sellaisissa ravintoloissa tai elintarvikkeiden myyntipaikoissa, joilla ei ole myyntilupaa. Asiaan kiinnitetään erityistä huomiota silloin, jos toimijalla on tupakan myyntilupa jossain toisessa huoneistossa.

Tupakointitilojen tarkastuksessa käytetään apuna Valviran laatimaan tarkastuslomaketta. Tarkastuksessa tarkastetaan pääsääntöisesti lomakkeessa esitetyt asiat.

5.5 Myyntilupahakemusten ja tupakointikieltohakemuksen käsittely

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupahakemuksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 19). Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 21).

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan käsittelystä ja myyntipisteen tarkastamisesta on laadittu toimintaohje (TO 22).

5.6 Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytettävissä olevat voimavarat

Ympäristöterveydenhuollon voimavaroja ja niiden riittävyyttä on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4.

5.7 Valvonnasta perittävät maksut

Tupakkatuotteita myyviltä toimijoilta peritään vuosittain alkuvuonna voimassa olevan taksan mukainen vuotuinen valvontamaksu. Tarkemmat tiedot maksuista ja niiden perusteista löytyvät voimassa olevasta taksasta. Nikotiinivalmisteita myyviltä toimijoilta peritään vuotuinen valvontamaksu vastaavalla tavalla. Tupakkalain tai lääkelain mukaisista tarkastuksista ei peritä erillistä maksua.

Tavoitteet

- Tehdään liitteessä 6 suunnitellut tarkastukset

6 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

6.1 Johdanto

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto huolehtii Euran, Huittisten, Kokemäen, Rauman ja Säkylän alueilla eläinten terveydenhuollon ja sairauksien hoitamisen edellyttämien peruseläinlääkäripalvelujen antamisesta, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydellisestä valvonnasta ja siihen liittyvistä tarkastuksista, eläintenpitoon liittyvästä terveydellisestä valvonnasta, eläintautien vastustamisesta ja ehkäisystä, eläinsuojeluvalvonnasta sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittelyn valvonnasta.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä säädetään, että kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin järjestämisestä alueellaan. Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaisesti kunnan suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa on huomioitu eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015 – 2024 päivitys vuodelle 2024.

Valvontaeläinlääkäreiden tekemä elintarvikelain mukainen valvonta sisältyy elintarvikevalvonnan suunnitelmaan.

Vuoden 2024 alusta aluehallintovirastot ottavat käyttöön uuden asiakirjojen toimittamistavan. Asiakirjat toimitetaan netissä toimivien lomakkeiden liitteinä.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristön muutoksia, eläinlääkintähuollon henkilövoimavaroja ja niiden riittävyyttä, koulutusta, tietojärjestelmiä, laatuja järjestelmää, erityistilanteisiin varautumista ja viestintää on käsitelty tämän suunnitelman yleisessä osassa (osa 1).

6.1.1 Lainsäädännön muutokset

Eläinlääkintähuoltoa koskevat keskeiset säädökset on uudistettu. Vuoden 2024 aikana tutustutaan uuteen lainsäädäntöön, seurataan uusien säädösten ja säännösten voimaantuloa, osallistutaan uusia säädöksiä koskevaan koulutukseen ja tutustutaan mahdollisiin soveltamisohjeisiin, selvitetään tarvittaessa uusien säännösten soveltamiskäytäntöjä ja tehdään tai suunnitellaan tarvittavia toimenpiteitä säädösten toimeenpanemiseksi.

6.1.1.1 Eläinlääkintähuoltolaki

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan aikaisintaan vuonna 2024. Tasavallan presidentti vahvisti uuden lain 3.3.2023. Laissa säädetyt julkiset eläinlääkäripalvelut on notifioitu Euroopan komissiolle yleishyödyllisinä, luonteeltaan taloudelliseksi toiminnaksi katsottavina palveluina. Laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt notifikaation.

Uudessa laissa määritellään kunnan velvollisuutena olevat eläinlääkintähuollon tehtävät aikaisempaa tarkemmin luetteloimalla järjestämisvelvoitteen piiriin kuuluvat palvelut. Vapaaehtoisen järjestämisen piiriin kuuluvat palvelut pitää lain voimaantultua hinnoitella markkinaperusteisesti ja eriyttää kirjanpidollisesti lakisääteisistä palveluista, jos näiden palveluiden liikevaihto on vähintään 40 000 € vuodessa.

Vapaaehtoisia palveluita tulisi koskemaan kuntalaissa säädetty yhtiöttämisvelvollisuus, ellei toiminnan voida katsoa olevan vähäistä. Lakimuutoksen perusteluissa todetaan, että vapaaehtoisen järjestämisen piiriin kuuluvilla palveluilla olisi kuntien toiminnassa jatkossa todennäköisesti ainoastaan vähäinen, järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja täydentävä rooli, mistä syystä vähäisyyskriteeri niiden osalta pääosin täyttyisi. Sellaisia palveluita, joille ei ole yksityistä tarjontaa ja joille tällaisen tarjonnan syntyminen ei kunnan liiketoiminnasta riippumatta ole todennäköistä, ei kuitenkaan katsota kilpailutilanteessa markkinoilla tuotettaviksi palveluiksi, eikä edellä mainittu koske niitä.

Uudessa eläinlääkintähuoltolaissa ei enää ole säännöstä, joka edellyttäisi pien- ja suurelänpäivystyksen eriyttämistä. Laki tulee velvoittamaan kunnat vastaanotolla tarjottavista eläinlääkäripalveluista klinikkamaksu. Kunta päättää maksun suuruudesta. Maksun tulee olla palvelun käyttäjän kannalta kohtuullinen. Toistaiseksi klinikkamaksua on Etelä-Satakunnassa peritty ainoastaan yhdellä vastaanotolla verianalyysaattoreilla tehdyistä tutkimuksista. Kunnaneläinlääkäri on perinyt maksun asiakkaalta ja maksanut sen edelleen kunnalle. Klinikkamaksujen perimiseksi pitää uuden lain voimaantulon myötä luoda järjestelmä, jossa maksu ohjautuu suoraan yhteistoiminta-alueelle.

Eläinlääkintähuoltolain muutos ei aiheuttane merkittäviä muutoksia eläinlääkintähuollon nykyiseen toimintaan Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa. Lakimuutos saattaa kuitenkin lisätä entisestään eläinlääkäreiden rekrytointiin liittyviä haasteita. Vastavalmistuneet eläinlääkärit ovat usein kiinnostuneita kehittämään osaamistaan ja siitä syystä tekemään kunnallisen järjestämisvastuun ulkopuolellekin jääviä toimenpiteitä. Epävarmuus ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksista kuntavastaanotolla voi vähentää kiinnostusta hakeutua kunnaneläinlääkäriin tehtäviin.

Vuoden 2024 alkupuolella kartoitetaan kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla nykyisin tarjottavat eläinlääkäripalvelut ja arvioidaan sellaisten palveluiden osuus, jotka eivät kuulu uuden eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin.

6.1.1.2 Laki eläinten hyvinvoinnista

Uusi laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) on hyväksytty 23.3.2023 ja tulee voimaan 1.1.2024. Keskeisiä muutoksia ovat mm. uusien parsinavettojen ja kiinteärakenteisten porsitushäkkien käyttöönottamisen kieltäminen, lintuja ja nisäkkäitä koskeva vaatimus jatkuvasta juomaveden saannista, eläinlääkäreille tuleva ilmoitusvelvollisuus perinnöllisten vikojen vuoksi tehdyistä toimenpiteistä, koiran- ja kissanpentujen maa-hantuontia koskevat rajoitukset ja porsaiden kirurgisesta kastroatiosta luopuminen vuoteen 2035 mennessä.

Eläinsuojelulain perusteella tehtävät uusintatarkastukset tulevat maksullisiksi. Maksun perii valtio valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri tekemän laskutuspyynnön perusteella. Asiaa koskeva asetus on suunnitelmaa kirjoitettaessa vielä lausunnoilla. Maksujen periminen voidaan aloittaa vasta, kun asetus on annettu.

Kuntien velvollisuuteen huolehtia löytöeläinten hoidon järjestämisestä ei ole tullut merkittäviä muutoksia. Kunnan on laadittava ja julkaistava tilasto talteen otetuista löytöeläimistä vuosittain. Lain 88 §:ssä säädetään useiden eri viranomaisten ja yhteisöjen palveluksessa tai luottamustehtävässä olevien henkilöiden velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä avun tarpeessa olevasta eläimestä salassapitosäännösten estämättä. Lisäksi sähköä, lämmitystä tai vettä eläintuotantotiloille toimittavien toimijoiden tulee tehdä ilmoitus sähkön-, lämmön- tai vedenjakelun pysyvästä keskeytyksestä kohtuullisessa ajoin ennen keskeytystä. Uusi laki mahdollistaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua tekevän opiskelijan läsnäolon eläinsuojelutarkastuksilla.

6.1.1.3 Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain muutos tulee voimaan 1.1.2024. Muutoksella on laajennettu eläinten hyvinvointiongelmia koskevaa eläinlääkäriin ilmoitusvelvollisuutta. Eläinlääkärille on säädetty ilmoitusvelvollisuus koirilla ja kissoilla diagnosoimistaan eläimen jalostuskäyttöä rajoittavista vioista ja sairauksista. Lakimuutoksen mukaan ilmoitusvelvollisuutta sovelletaan koirien osalta vuoden 2024 alusta ja kissojen osalta vuoden 2027 alusta. Ruokavirasto on marraskuussa 2023 kuitenkin ohjeistanut, että ilmoitusvelvollisuutta sovelletaan koirien osalta vasta, kun valtioneuvosto on antanut asiaa koskevan asetuksen ja koirarekisteriin on toteutettu asetuksen vaatimusten mukaiset toiminnallisuudet.

6.2 Valtakunnallinen ohjelma ja kuntien suunnitelmat

Ruokavirasto on laatinut eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) vuosille 2015 - 2024. Ohjelmasta on julkaistu päivitys vuodelle 2024. Valtakunnallinen ohjelma on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon tätä suunnitelmaa laadittaessa.

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman mukaan kunnallisessa suunnitelmassa kunnan tulee kuvata, miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on esitettävä valvontakohteet, hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti kunta suunnittelee, miten valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteen huomioidaan käytännön työssä. Valtakunnallisen ohjelman painopisteitä vuodelle 2024 ovat tehostettu eläintautiepäilyjen kirjaaminen ELTE-tietojärjestelmään, lääkekäyttötiedon laadun parantaminen edelleen, avien ja hyvinvointialueiden yhteistyö zoonoottisissa eläintaudeissa, pandemiavalmiuden kehittämisen onnistumisen arviointi, EU:n eläinterveyssäännöstön ja muun eläintautilainsäädännön ja muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpanon jatkaminen, eläinten hyvinvointilain toimeenpanon aloittaminen, eläinlääkintähuoltolain toimeenpano (aikataulu epävarma) sekä kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonnan toteuttaminen Ruokaviraston ja avin ohjauksen mukaisesti.

Tietojärjestelmiä käsitellään suunnitelman kohdassa 6.4.

Zoonoottisissa eläintautitapauksissa kunnallinen valvonta on tarpeen mukaan yhteydessä hyvinvointialueen tartuntatautihenkilöstöön ja aluehallintovirastoon. Yhteistyötahot hyvinvointialueella zoonoottisissa eläintautitapauksissa ovat pääsääntöisesti samat kuin ruokamyrkytys- tai vesiepidemioissa. Pandemiavalmiutta ja koronaepidemian oppeja käsitellään osana erityistilannesuunnitelman päivittämistyötä, ja asiaa arvioidaan mahdollisuuksien mukaan erityistilannepäivässä. Huolehditaan kuolleiden tuotantoeläinten hautaamista koskevien valvontakäytien tekemisestä, jos Ruokavirasto valitsee valvonnan kohteiksi Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella sijaitsevia tiloja.

Kunnallisen eläinlääkintähuollon kannalta eläinten hyvinvointilain toimeenpanon aloittaminen ja valmistautuminen uuden eläinlääkintähuoltolain voimaantuloon ovat vuonna 2024 merkittävimmät painopistealueet. Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan säädösten soveltamista käsitteleviin koulutuksiin tai ohjaustilaisuuksiin, jos sellaisia järjestetään, ja tutustutaan julkaistaviin ohjeisiin.

6.3 Voimavarat

6.3.1 Eläinlääkäreiden määrä ja tehtäväjako

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön määrää ja tehtäväjako on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4.

Sijaisten käyttäminen varsinkin silloin, jos useampia kunnaneläinlääkäreitä on poissa samanaikaisesti, on välttämätöntä päivystysten järjestämiseksi. Vakituisten työntekijöiden työsidonnaisuuden kohtuullistamiseksi ja työssä jaksamisen edistämiseksi osa viikonloppupäivystysvuoroista toteutetaan sijaisvoimin.

Lääkärien virkaehtosopimuksen eläinlääkäriliitteen uudet viikkolepomääräykset astuivat voimaan 1.1.2021. Määräysten mukaan viranhaltijan tulee saada kalenteriviikossa vähintään 35 tuntia kestävä keskeytymätön vapaa-aika. Viikkolepo voidaan järjestää keskimäärin 35 tunniksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana. Vapaa-ajan tulee kuitenkin olla yhdenjaksoisesti vähintään 24 tuntia viikossa. Koska eläinlääkäripäivystysringissä päätettiin vuoden 2021 alussa jakaa viikonloppupäivystykset kahdelle eläinlääkärille, viikkolepomääräykset eivät ole aiheuttaneet merkittäviä haasteita. Osa eläinlääkäreistä toivoi paluuta kokonaisuun viikonloppuihin vuonna 2024. Tämä aiheuttaa tarpeen seurata tarkemmin viikkolepomääräysten toteutumista.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon palveluksessa on kaksi valvontaeläinlääkärinä. Valtio korvaa kunnalle valvontaeläinlääkärin palkkakustannukset ja toiminnasta aiheutuneet kustannukset siltä osin, kuin ne ovat aiheutuneet valtion vastuulla olevista tehtävistä. Valtiolta saadaan korvaus myös kunnaneläinlääkärin palkkakustannuksista ja muista kustannuksista, jos kunnaneläinlääkäri tekee eläinsuojelutai eläintautivalvonnan tehtäviä. Kunnaneläinlääkärit vastaavat pääosasta elävien eläinten vientiin liittyvää TRACES-valvontaa.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon ja Sastamalan valvontaeläinlääkäreillä on aikaisemmin tehdyihin päätöksiin perustuva toimivalta toistensa alueilla.

6.3.2 Muu henkilöstö

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollolla ei ole eläintenhoitajan tai eläinlääkärin avustajan toimia. Vastaanottoilojen siivouksesta ja kiinteistöhuollosta huolehtii se kunta, jonka alueella vastaanotto sijaitsee. Eläinlääkintähuolto käyttää kunnallisia tai yksityisiä tukipalveluja (esim. tietohallinnon palvelut, henkilöstöpalvelut, taloushallinnon palvelut, viestintä, juridiset palvelut).

Hallintopalvelusihteerit huolehtivat mm. päivystyslistojen laatimisesta ja ylläpidosta, päivystyslaskujen laatimisesta ja eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan kustannusten laskuttamisesta aluehallintovirastosta. Terveystarkastajat eivät ole itsenäisesti tehneet eläinsuojelutehtäviä, mutta terveystarkastaja voi tarvittaessa esimerkiksi työsuojelusyistä osallistua valvontaeläinlääkärin tekemään eläinsuojelutarkastukseen.

6.3.3 Voimavarojen riittävyyden arviointi

Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen riittävyyttä on arvioitu suunnitelman kohdassa 2.5.

Ympärivuorokautinen päivystys on toiminnan herkin ja haavoittuvin osa-alue. Koska alueella on kerrallaan vain yksi päivystävä eläinlääkäri, eläinlääkärin äkillinen sairastuminen tai loukkaantuminen voi pahimmillaan johtaa palvelun keskeytymiseen.

6.3.4 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunnaneläinlääkäreiden kelpoisuus tehtäväänsä varmistetaan virkasuhteeseen ottamisen yhteydessä. Vakituisten työntekijöiden osalta tarkistetaan tarvittavat todistukset. Sijaisten osalta tarkistetaan vähintään, että henkilö löytyy Ruokaviraston pitämästä eläinlääkärirekisteristä. Tarvittaessa kelpoisuus varmistetaan ottamalla yhteyttä Ruokavirastoon tai eläinlääketieteelliseen tiedekuntaan.

Vakituiseissa virkasuhteissa olevien ja säännöllisesti sijaisuuksia tekevien eläinlääkäreiden oikeus praktiikan harjoittamiseen tarkistetaan säännöllisesti eläinlääkärirekisteristä, koska mahdollisesta eläinlääkäri-oikeuksien poistamisesta ei tule ilmoitusta työnantajalle. Uusien viranhaltijoiden ja sijaisten praktiikkaoikeudet tarkistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä.

Jos vakituiseen virkasuhteeseen otettavan eläinlääkärin tehtäviin kuuluu myös valvontatehtäviä, varmistetaan, että eläinlääkärillä on ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi valvontatehtävien edellyttämä pätevyys.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa ei ole eläintenhoitajan tai eläinlääkärin avustajan toimia. Eläinlääkärit käyttävät avustajina esimerkiksi harjoittelijoita ja muita vastaavia työntekijöitä, joista ei aiheudu palkkakustannuksia. Avustajien ammattitaito vaihtelee, ja heitä käytetään osaamistaan vastaavissa tehtävissä kuten välinehuollossa, kiinni pitämisessä ja kirjallisissa tehtävissä. Avustajat eivät tee eläinlääkärin tehtäväksi kuuluvia tehtäviä.

Henkilökunnan koulutusta on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.6.

6.4 Tietojärjestelmät

Kaikille kunnaneläinlääkäreille on hankittu työssä tarvittavat tietokoneet, ohjelmistot ja tietoliikenneyhteydet. Syyskuussa 2023 aikaisemmin käytössä ollut Provet-potilastietojärjestelmä vaihdettiin KliniQ-järjestelmään. Kunnaneläinlääkäreille järjestettiin koulutustilaisuus uuden järjestelmän käyttöönoton yhteydessä. Järjestelmätoimittajan kanssa on sovittu täydentävästä koulutuksesta tammikuun 2024 puolivälissä.

Kunnaneläinlääkäreiden lääkekäyttötiedot siirtyvät Ruokaviraston käyttöön automaattisesti potilastietojärjestelmästä.

Eläinten terveydenhallintahankkeen ELTE-tietojärjestelmän eläintautitapausten ja epidemioiden hallinta-osa on julkaistu ja myös kunnan valvontaviranomaisten käytössä. Toimintoja on tarkoitus lisätä järjestelmään asteittain. Valtakunnallisen ohjelman mukaan kaikki vastustettavien eläintautien epäilyt ja todetut tapaukset (esim. salmonellat) kirjataan ELTE-järjestelmään. Aluehallintovirastolta saadun ohjauksen mukaan kunnallisten eläinlääkäreiden ei vielä tarvitse nykyisessä tilanteessa käyttää järjestelmää. Järjestelmää ryhdytään käyttämään, jos alueelle tulee esimerkiksi sellainen eläintautiepidemia, jonka tilannekuvan seuraamiseksi järjestelmän käyttäminen on tarpeen. Järjestelmään tullaan myöhemmin lisäämään esimerkiksi pakollinen salmonellavalvonta. Kehityksen myötä järjestelmän käytön aloittaminen tulee ajankohtaiseksi. Eläinlääkärit perehtyvät järjestelmän käyttöön tarvittaessa esimerkiksi Pikantissa olevien koulutustallenteiden avulla.

Eläinsuojeluvalvonnan tiedonhallintaa varten kehitteillä olleen valtakunnallisen ELSU-järjestelmän ensimmäistä versiota ei edelleenkään ole saatu käyttöön, eikä järjestelmää enää mainita valtakunnallisessa ohjelmassa. Järjestelmän kehitys lienee keskeytynyt rahoituksen puutteen vuoksi. Eläinsuojelu- ja

eläintautivalvonnan suunnittelu, toiminnan seuraaminen ja raportointi joudutaan edelleen toteuttamaan ilman tietojärjestelmää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tietoja on valtakunnallisesti tallennettu useisiin erillisiin tai toisiinsa liittyviin tietojärjestelmiin. Näistä esimerkiksi eläintietojärjestelmä, eläintenpitäjä- ja pito-paikkarekisteri samoin kuin eläintenpitokieltorekisteri ovat myös paikallisten viranomaisten käytettävissä. Kartturi-sovelluksen toiminnallisuuksia ollaan siirtämässä ELTE-järjestelmään, ja järjestelmä poistunee käytöstä. Valtakunnallisten sovellusten käytössä ongelmana ovat puutteet tietojen ajantasaisuudessa.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista ja viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sähköisesti sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistukset. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavia terveystodistuksia. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (mm. kunnaneläinlääkärit ja läänineläinlääkärit) että toimijat.

6.5 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestintää käsitellään valvontasuunnitelman kohdassa 2.10.

Eläinlääkintähuollon osalta aktiivinen viestintä normaalioloissa rajoittuu lähinnä internet –sivujen ylläpitoon ja päivittämiseen sekä mediatiedotteiden laatimiseen sellaisissa tapauksissa, joissa tiedottaminen on välttämätöntä. Erityistilanneviestintää on käsitelty erityistilannesuunnitelmassa.

Tiedotuksen vastuuhenkilö on ympäristöterveydenhuollon johtaja. Valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit voivat antaa haastatteluja ja tarvittaessa muutenkin tiedottaa oman vastualueensa asioista. Mediatiedotteiden jakelukanavana on yleensä sähköposti.

Eläinlääkintähuollon henkilökunta on aktiivisesti yhteydessä läänineläinlääkäreihin sähköpostin ja puhelimen välityksellä ja pitää aluehallintoviraston ajan tasalla kaikissa normaalista poikkeavissa tilanteissa. Erityistilanteita varten yhteistoiminta-alueella on kaksi virve-puhelinta.

Kunnaneläinlääkärit kertovat mahdollisista zoonosiepäilyistä ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka välittää tiedot tarpeen mukaan eteenpäin esimerkiksi hyvinvointialueelle tai sijaintikunnan organisaatioon. Tarvittaessa kunnaneläinlääkärit tai valvontaeläinlääkäri ovat suoraan yhteydessä tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin tai hoitajaan. Tarkempia ohjeita ilmoitusmenettelyyn zoonositapauksissa on kohdassa 6.8.1.

Ruoka- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä on hyvä kanava myös muista kuin elintarvikkeisiin tai veteen liittyvistä infektioriskeistä tiedottamiseen ja riskien aiheuttamien toimenpiteiden pohtimiseen (esim. kotieläinten salmonelloositapaukset).

6.6 Maksullisuus

Eläinten terveyden- ja sairaanhoitopalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. Kunnaneläinlääkärit perivät asiakkaalta virkaehtosopimuksen mukaiset käynti- ja toimenpidepalkkiot sekä korvauksen matkakuluista. Muut eläinlääkintähuollon perimät maksut käyvät ilmi ympäristöterveydenhuollon taksasta.

Kunnaneläinlääkäreiden vastaanotolle Raumalla on hankittu laitteistot verinäytteiden tutkimista varten. Näiden laitteiden käyttämisestä Säkylän kunta perii näytekohtaisen klinikkamaksun, joka koostuu materiaalikulusta sekä laitteiden leasingmaksujen kattamiseksi perittävästä maksusta. Muilta osin kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla ei peritä klinikkamaksua.

Keskitettyä yhteydenottopalvelua ei päiväpraktiikkaa varten ole järjestetty. Eläinlääkäreiden antama puhelinneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto ei osta praktiikkapalveluja yksityisiltä eläinlääkäripalvelujen tuottajilta eikä maksa subventioita kotieläinten omistajille tai haltijoille. Kunnaneläinlääkärit noudattavat toiminnassaan kunnaneläinlääkäritaksaa.

Päivystysaikaa varten Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston päivystysalueella on maksullinen päivystysnumero, josta asiakkaan puhelu käännetään aina päivystävän eläinlääkärin puhelimeen. Puhelun hinta on klo 6.00 – 22.00 välisenä aikana 2,04 €/min + pvm/mpm ja klo 22.00 – 6.00 välisenä aikana 4.01 €/min + pvm/mpm. Päivystävä eläinlääkäri kirjautuu palveluun soittamalla siihen matkapuhelimellaan. Eläinlääkärin kirjautuessa palveluun, hän saa palvelusta vahvistustekstiviestin. Samalla edellinen päivystäjä saa tekstiviestin, joka ilmoittaa uuden päivystäjän kirjautuneen palveluun.

Eläintautivalvonnassa osa valvontatoimenpiteistä on maksullisia. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärin tehdessä maksullisia valvontatoimenpiteitä, kunta maksaa toimenpiteistä ja niihin liittyvistä matkakustannuksista ja muista kustannuksista korvauksen niiden suorittajalle. Tämän jälkeen kunta laskuttaa aiheutuneet kustannukset aluehallintovirastolta. Toimenpiteen suorittaja tekee aluehallintovirastolle laskutuspyynnön, jonka perusteella aluehallintovirasto laskuttaa asiakasta. Maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi siipikarjan salmonellavalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, virallisen terveystodistuksen tai eläinlääkintätodistuksen laatiminen ja sivutuotelain mukainen valvonta.

Eläinsuojeluvalvontaan liittyvät valvontakäynnit ja muut valvontatoimenpiteet ovat asiakkaalle maksuttomia. Uuden eläinten hyvinvointilain myötä uusintakäynnit ovat kuitenkin tulossa maksullisiksi. Käytäntö on sama kuin eläintautivalvonnassa. Maksuja voidaan ryhtyä perimään vasta, kun asiaa koskeva asetus on annettu ja tullut voimaan.

6.7 Valvonnan toimeenpano

Valvonnan toimeenpanoa kuvataan suunnitelman kohdissa 6.8 – 6.14.

6.8 Eläinten terveyden valvonta

6.8.1 Eläintautivalmius

Eläinten pitopaikoissa eläintautivalvonta tapahtuu normaalien sairas- tai terveydenhuoltokäyntien aikana tai läänineläinlääkärin antaman määräyksen perusteella. Erillisiä tarkastuksia ilman epäilyä ei tehdä lukuun ottamatta terveysvalvontaohjelmiin liittyviä tarkastuksia. Kaikkien eläinlääkäreiden on tehtävä kuukausittain ilmoitus säädetyistä eläintaudeista aluehallintovirastolle (MMM asetus 1010/2013). Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kukin omalta osaltaan ilmoitusten tekemisestä. Eläinten omistajalla tai haltijalla on eläintautilain nojalla velvollisuus ilmoittaa eläinlääkärille epäillessään eläimen sairastavan vakavaa eläintautia.

Eriytilannesuunnitelmassa ovat toimintaohjeet myös vaarallisen tai helposti leviävän eläintautitapauksen varalle. Kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin

työkokouksiin, joissa käsitellään myös eläintautivalmiuteen liittyviä asioita. Henkilöstö osallistuu mahdollisuuksien mukaan myös mahdolliseen muuhun eläintautivalmiutta edistävään koulutukseen, jos sellaista tulee tarjolle.

Epäily vaarallisesta tai helposti leviävästä eläintaudista voi tulla esimerkiksi kunnaneläinlääkäriin tai valvontaeläinlääkäriin tekemästä havainnosta, eläimen omistajan yhteydenottona, aluehallintovirastosta tulevana tietona teurastamolla syntyneestä epäilystä tai lähiseudulle levinneestä eläintaudista, näytteen tutkimustuloksesta tai lähiseudulle levinneestä eläintaudista. Yksityisellä eläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautiepäilystä valvonta- tai kunnaneläinlääkärille. Epäily zoonoottisesta eläintaudista voi tulla myös hyvinvointialueen yksiköistä, esimerkiksi terveyskeskuksesta tai sairaalasta. MMM:n asetuksessa 1010/2013 säädetään toisaalta kunnaneläinlääkäriin velvollisuudesta ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Käytännössä ilmoituksen voi tehdä myös ympäristöterveydenhuollon johtaja kunnaneläinlääkäriin ilmoitettua hänelle tapauksesta.

Jos kunnaneläinlääkärillä syntyy eläintautiepäily, hän ottaa välittömästi yhteyttä valvontaeläinlääkäriin tai, jos valvontaeläinlääkäriä ei tavoiteta, suoraan läänineläinlääkäriin. Virka-ajan ulkopuolella päivystävän läänineläinlääkäriin yhteystiedot saa vastaajasta, jonka numero löytyy tarvittaessa erityistilanneohjeistuksesta tai Ruokaviraston internet-sivuilta. Lisäksi kunnaneläinlääkäri ilmoittaa tilanteesta ympäristöterveydenhuollon johtajalle ja toisille kunnaneläinlääkäreille ja tarpeen mukaan myös läheisten valvontayksiköiden kunnaneläinlääkäreille.

Valvontaeläinlääkäri ilmoittaa eläintautiepäilystä läänineläinlääkärille, ympäristöterveydenhuollon johtajalle ja kunnaneläinlääkäreille, ottaa tilanteesta Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon osalta johdovastuun tiedon saatuaan ja huolehtii tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös asiaan liittyvästä viestinnästä ja tiedottamisesta yhteistyössä ympäristöterveydenhuollon johtajan ja aluehallintoviraston kanssa. Ruokavirastolla on tautipäivystys, jonka numero löytyy erityistilanneohjeista.

Eläintautitapauksessa tilannetta johtaa läänineläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ja kunnaneläinlääkärit avustavat tilanteen hoitamisessa. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäreiden ajanvarausajat peruutetaan. Yksi kunnaneläinlääkäreistä hoitaa välitöntä hoitoa vaativat sairastapaukset, jolloin muut kunnaneläinlääkärit voivat avustaa eläintautitapauksen hoitamisessa. Tarvittaessa apu- ja voimavaroja voidaan käyttää myös terveystarkastajia.

Toinen Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontaeläinlääkäreistä toimii valmiuseläinlääkäriinä. Etelä-Satakuntaan on keskittynyt erityisen paljon broilertuotantoa ja sikatuotantoa. Epäiltäessä vastustettavaa eläintautia tilanteen nopea selvittäminen on alueella erityisen tärkeää, jotta mahdollisen eläintautitapauksen aiheuttamat kustannukset ja toiminnan rajoitukset elinkeinolle jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Eläinlääkärit tekevät kuukausittain ilmoituksen aluehallintovirastoon alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaukeista (ns. kuukausi-ilmoitus). Ilmoitus tehdään sähköisesti.

6.8.2 Terveysvalvontaohjelmat

Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri hyväksyy tai ottaa vastaan ilmoituksen tilojen liittymisestä tai eroamisesta terveystarkastusohjelmiin tai -ohjelmista. Kunnaneläinlääkäri voi myös esittää läänineläinlääkärille tilan erottamista terveystarkastusohjelmista. Pakollisia terveystarkastusohjelmia ovat kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita sekä keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskevat pakolliset salmonellavalvontaohjelmat. Vapaaehtoisia terveystarkastusohjelmia ovat lampaiden ja vuohien ohjelmat maedi-visnan varalta, tarhattujen hirvieläinten ohjelma

tuberkuloosin varalta ja kalojen ohjelma BKD:n varalta. Tiedot terveystalvontaohjelmiin kuuluvien tilojen lukumääristä käyvät ilmi liitteenä olevasta resurssikartoituslomakkeesta. Terveystalvontaohjelmissa on kunkin talvontaohjelman osalta erikseen määritelty talvontakäyntien vuosittainen määrä.

Salmonellatalvontannon kohteena olevista siipikarjailoista pidetään rekisteriä. Pakollisiin salmonellatalvontaohjelmiin kuuluville siipikarjailoille tehdään talvontakäynti kerran vuodessa. Käynnin yhteydessä huolehditaan virallisesta näytteenotosta, tarkastetaan tiedot tuotannosta, lintujen terveydentilasta, näytteenotoista ja laboratoriotutkimusten tuloksista sekä tarkastetaan pitopaikan tuotantohygieeniset olosuhteet. Käynnin yhteydessä varmistetaan, että eläinten pitäjän toimesta tapahtuva näytteenotto ja parvien tunnistaminen ja ilmoittaminen tehdään lainsäädännön mukaisesti. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 3 vrk, tilaa huomautetaan asiasta. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 5 vrk, seuraa myöhästymisestä sanktio. Talvontakäynnistä laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus.

6.8.3 Vesiviljelylaitosten terveystalvonta

Etelä-Satakunnan alueella vesiviljelylaitoksia on kahdeksan. Laitoksilta otetaan tarvittaessa näytteitä Ruokaviraston tai aluehallintoviraston pyynnöstä. Vesiviljelylaitoksia talvovat eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti vesiviljelylaitoksia koskeviin ja niiden talvontaan liittyviin koulutustilaisuuksiin.

6.8.4 Muu tautiseuranta

Joidenkin vastustettavien eläintautien esiintymistä seurataan valtakunnallisesti näyttein. Yleensä näytteet ottaa talvontaeläinlääkäri läänineläinlääkäriin määräyksestä. Määräyksen vastaanottaa talvontaeläinlääkäri tai ympäristöterveydenhuollon johtaja, joka välittää sen edelleen välittömästi näytteen ottavalle eläinlääkärille. Henkilökohtaisen määräyksen vastaanottaa talvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri, ja määräys tulee ympäristöterveydenhuollon johtajalle tiedoksi. Näytteenottaja vastaa siitä, että näyte tulee otettua ja lähetettyä eteenpäin määräajassa.

Jos näytteenotossa tulee ongelmia, esimerkiksi näytteenoton kohde on lopettanut toimintansa, asiasta ollaan välittömästi yhteydessä aluehallintovirastoon ja/tai Ruokavirastoon lisäohjeiden saamiseksi. Jos näytteenottaja ei pakottavan syyn takia voi toteuttaa näytteenottoa, hän ilmoittaa asiasta välittömästi esteen tultua ilmi ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka antaa tehtävän toiselle eläinlääkärille. Jos määräys on henkilökohtainen, ympäristöterveydenhuollon johtaja pyytää aluehallintovirastolta uuden määräyksen.

6.9 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Kunnat eivät talvovo aktiivisesti tuotantoeläinten merkitsemistä ja rekisteröintiä. Jos eläinten merkitsemisessä tai rekisteröinnissä havaitaan puutteita, niistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

Eläinten hyvinvointilain mukaisten koirien merkitsemissäännösten noudattamista ryhdytään talvomaan, kun asiasta on saatu riittävä ohjeistus.

6.10 Eläinten lääkitsemisen talvonta

Kunnilla ei ole eläinten lääkitsemisen talvontaan liittyviä tehtäviä.

6.11 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

6.11.1 Vienti ja tuonti

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. TRACES-ilmoituksia ei seurata säännöllisesti, vaan ilmoitus tarkastusta vaativista eristä saadaan aluehallintovirastolta. Jos aluehallintovirasto ilmoittaa, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti, valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri toimivat läänineläinlääkäriin antamien ohjeiden mukaisesti.

Jos aluehallintovirasto ilmoittaa kolmansista maista tuotavista tuotteista tai eläimistä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai joiden epäillään tai tiedetään olevan laittomasti maahantuotuja, toimitaan seuraavasti:

- Selvitetään, milloin ja minne eläimet tai tuotteet ovat tulossa tai tulleet;
- Selvitetään, minkälaisesta riskistä on kysymys;
- Selvitetään eläinten tai tuotteiden omistaja ja/tai haltija ja yhteystiedot;
- Toimitaan erityistilannesuunnitelmassa annettujen hälytysohjeiden mukaisesti.
- Arvioidaan tilanteessa tarvittavat voimavarat. Ympäristöterveydenhuollon johtaja päättää tarvittaessa vastuunjaosta ja erityisjärjestelyistä tarvittavien voimavarojen vapauttamiseksi tilanteen hoitamiseen;
- Toimitaan aluehallintoviraston antamien ohjeiden mukaisesti.

Tilanteen hoitamisesta vastaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri.

Kolmansiin maihin vietäessä viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Suosittelavaa on, että vaadittavat ehdot tai valmis terveystodistus on lähetetty kohdemaan viranomaisilta Ruokavirastoon tai maa- ja metsätalousministeriöön. Jos kohdema ei lähetä valmista terveystodistusta, eikä sitä ole ennestään (aiemmista vastaavista vienneistä voi kysyä Ruokavirastosta), viejä laatii terveystodistuksen Ruokaviraston antamalle pohjalle kohdemaan ehtojen mukaisesti ja Ruokavirasto ja kohdemaan viranomaiset hyväksyvät todistuksen ja lopullinen todistusmalli lähetetään Ruokaviraston tiedoksi. Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkistavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Jos ehtoja ei voida täyttää, MMM yhteistyössä Ruokaviraston kanssa voi neuvotella kohdemaan kanssa vaatimuksista. Turvapaperi-tulostetut vientitodistusohjeet on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia. Elävien eläinten kohdalla tarkastukset tekee ja todistuksen täyttää yleensä kunnaneläinlääkäri, naudat ja sian sukusolujen ja alkioiden kohdalla läänineläinlääkäri. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä. Venäjän lisäksi EU-tasolla on neuvoteltu harmonisoiduista vientiehdoista mm. USA:n ja Kanadan kanssa. Tällöin Ruokavirasto kommentoi vientiehtoja ja antaa mahdollisen valmiin todistuksen, jos sellainen on jo sovittu.

6.11.2 Sisämarkkinakauppa

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Nämä rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan sekä huomioidaan erityisesti, mille eläimelle tai tuotteelle ne on tarkoitettu ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientiä. Monilla toimijoilla on useita

rekisteröintejä tai tuontilupia, mutta yksi rekisteröinti koskee vain yhtä tuotetta tai vain sisämarkkinatuontia tai -vientä. Rekisteröinti on voimassa seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun, tuontilupa on voimassa vuoden myöntämispäivämäärästä.

Useimmat Ruokaviraston sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät myös Ruokaviraston internetsivuilta. Erityisesti silloin, kun rekisteröintiä tai tuontilupaa ei vaadita, voi ohjeet lukea sieltä. Apua saa myös eläinlääkintä- ja EU-lainsäädännöstä. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkäriin tai Ruokaviraston puoleen. Tuontieriä ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä vientieriä lähettää, jollei virkaeläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse kyseiseen aluehallintovirastoon. Tuotavien erien mukana seuraa lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES-terveystodistus ja mahdolliset muut asiakirjat. Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eria TRACES-järjestelmän avulla ja määrää virkaeläinlääkäriin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Virkaeläinlääkäri toimii tapauskohtaisesti Ruokaviraston ja aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmässä.

Tavoitteena on, että jokaisen tuojan, etenkin uusien, osalta tarkastetaan yksi lähetys, mieluiten ensimmäinen, vuosittain. Jos puutteita havaitaan, tehdään tarvittaessa uusintatarkastuksia. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka tuodaan uudesta ja/tai hyvin erilaisen eläintautistatuksen omaavasta maasta, sekä jos tuoja ei noudata ETT:n vaatimuksia.

Hylätyistä eristä (nykyisin myös lemmikkieläintuonneista tehty hallintopäätökset) tulee ilmoittaa Ruokavirastoon. Tällaisista toimenpiteistä päättäminen edellyttää yhteydenpitoa myös lähettäjämaan viranomaisiin. Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla, että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri tai erikseen tapauskohtaisesti valittava eläinlääkäri sopii Ruokaviraston, Aluehallintoviraston ym. viranomaisten kanssa sovittavista toimenpiteistä sekä noudattaa annettuja ohjeita ja määräyksiä sekä tehdään vaadittavat ilmoitukset/raportoinnit.

Sisämarkkinaviennissä toimija pyytää kunnaneläinlääkäriä tarkastamaan lähetyksen ennen vientiä. Tarkastuksen perustella virkaeläinlääkäri tekee erälle terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Säännöllistä eläinten sisämarkkinavientiä on Satakunnassa Porin ja Etelä-Satakunnan alueilla. Porin alueen sisämarkkinavienti liittyy valtaosin rekisteröityjen hevosten liikkumiseen.

Sisämarkkinaviennissä viejän on pyydettävä valvovalta virkaeläinlääkäriltä lähetettävien Ea 4 liitteen I mukaisten erien tarkastamista (poikkeuksena ei-kaupalliset koirat, kissat, hillerit ja fretit, jolloin vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös muu kuin virkaeläinlääkäri).

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on viejän tehtävänä, eläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa viejän laatiman I-osan. Jos viejä ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään, jää myös terveystodistuksen I-osan täyttäminen tarkastavan virkaeläinlääkäriin vastuulle terveystodistuksen (II-osa) lisäksi. Tällöin viejän on annettava tarvittavat tiedot hänelle todistuksen laatimista varten. Toimenpiteet tehdään viejän kustannuksella.

Virkaeläinlääkäreiden tulee seurata mahdollinen eristä vastaanottajamaassa saatava palaute ja reagoida siihen. Esim. TRACES-terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES-järjestelmän kautta.

6.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

6.12.1 Tarkastukset

Eläinsuojeluviranomainen voi tarkastaa epäilyn perusteella eläinten pitopaikan. Ilman epäilyä tehdään eläinsuojelutarkastuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa sekä sellaisissa eläinten pitopaikoissa, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitettua luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinlupailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Vuonna 2024 jatketaan kohdekohtaisen tarkastussuunnitelman laatimista eläinsuojelulain mukaisesti luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden tarkastuksille.

Eläinsuojelutarkastuksessa tarkastetaan, että eläinsuojelulainsäädännössä kyseisen eläimen pitämiseksi asetettuja vaatimuksia noudatetaan. Käynnillä tarkastetaan paitsi eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan aina tarkastuskertomus ja tarvittaessa myös eläinsuojelupäätös, joka annetaan tai toimitetaan asiakkaalle. Asiakkaalle velvoitteita sisältävä eläinsuojelupäätös samoin kuin kuulemisasiakirja toimitetaan asiakkaalle todisteellisesti (saantitodistus, toimittaminen henkilökohtaisesti kuittausta vastaan, haastemies). Jos tarkastuksessa todetaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, toimitetaan kopio eläinsuojelupäätöksestä poliisille esitutkintaa varten. Kopio eläinsuojelupäätöksestä lähetetään aina aluehallintovirastoon mahdollisimman pian tarkastuksen jälkeen.

Valvontaeläinlääkäri säilyttää kopiot annetuista päätöksistä tai tarkastuskertomuksista ja lähettää asiakirjat arkistoitavaksi Dynasty-järjestelmään.

Eläinsuojelukäynneistä pidetään seurantakirjanpitoa. Kunnaneläinlääkärit välittävät tiedot tekemistään tarkastuksista ja kopiot niihin liittyvistä asiakirjoista valvontaeläinlääkärille.

Vaikeimmissa tapauksissa vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä voidaan siirtää kunnalta läänineläinlääkärille. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle myös tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

6.12.2 Pakkokeinot

Jos asiakas veloitetaan korjaamaan havaittuja epäkohtia, asiakkaalle varataan aina ennen päätöksen antamista mahdollisuus tulla kuulluksi. Kiireellisissä tapauksissa kuuleminen tehdään suullisesti tarkastuskäynnillä. Kuuleminen voidaan tehdä suullisesti tarkastuskäynnin yhteydessä myös silloin, kun kyseessä on yksinkertainen ja kustannusvaikutuksiltaan vähäinen asia, jos asiakas hyväksyy menettelyn. Asiakkaan antama suullinen vastine kirjataan aina päätökseen. Jos kyseessä on laajempi tai kustannuksiltaan merkittävämpi asia tai jos asiakas on selvästi eri mieltä tarkastuksen tuloksista, tehdään kuuleminen kirjallisesti ja asiakkaalle varataan riittävästi aikaa vastineen antamiseen.

Epäkohdan korjaamiselle annetaan aina määräaika. Määräajan päätyttyä pitopaikkaan tehdään uusintatarkastus korjausten toteutumisen tarkastamiseksi.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri tai ympäristöterveydenhuollon johtaja voi ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, kunnes eläimen omistaja joko korjaa eläinten pitoon liittyvät epäkohdat tai päättää eläinten

lopettamisesta. Eläinten omistajalle on aina syytä tässä yhteydessä kertoa siitä, että hän on vastuussa toimenpiteistä, esimerkiksi tilapäisestä hoidosta, syntyvistä kustannuksista. Jos eläimen omistaja toteaa, että hän ei pysty jatkossakaan huolehtimaan eläimestä, tehdään päätös eläimen lopettamisesta tai teurastamisesta. Pieneläintä voidaan myös tarjota EHY ry:lle, joka ottaa vastaan eläimiä uudelleen sijoitettavaksi. Jos eläin luovutetaan EHY ry:lle, tehdään asiasta eläinsuojelupäätös, jossa todetaan eläimen hinta. Arvokkaan eläimen ollessa kyseessä pitää tätä ennen harkita mahdollisuudet eläimen myymiseksi, jolloin eläimen omistaja saa pitää myyntitulot, joista on vähennetty esimerkiksi tilapäisen hoidon järjestämisestä aiheutuneet menot.

Pieneläimelle voidaan tarvittaessa järjestää tilapäinen hoito. Eläin voidaan tällaisessa tapauksessa toimittaa hoidettavaksi Eläinten hyväksi EHY ry:n tiloihin. Yhdistyksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan yhdistys ottaa hoidettavakseen eläimiä, joille on eläinsuojelulain nojalla päätetty järjestää tilapäinen hoito, samoilla hoitopäivämaksuilla, joita käytetään löytöeläinten kohdalla. Eläimestä täytetään hoitosopimus, jossa määritellään myös mahdolliset eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömät ylimääräiset hoitotoimet, kuten pesu, kynsien leikkaus tai eläinlääkärikäynti.

Tilapäisen hoidon järjestämistä koskevasta päätöksestä tiedotetaan välittömästi läänineläinlääkärille. Tilapäisen hoidon järjestäminen on aina tilapäinen ja mahdollisimman lyhytaikainen toimenpide, jolla turvataan eläimen hyvinvointi siihen asti, kunnes asia on saatu ratkaistua, esimerkiksi omistaja tavoitettua ja eläinsuojelupäätös eläimen lopettamisesta kuulemisineen ja tiedoksiantoineen tehtyä.

Suurelaimille pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään riittävä hoito pitopaikassa esimerkiksi hankkimalla pitopaikkaan rehua tai hoitoa muualta. Jos eläintä ei voida jättää pitopaikkaan, voidaan tiedustella EHY ry:n mahdollisuuksia etsiä eläimelle tilapäinen sijoituspaikka. Jos tuotantoeläin siirretään, pitää muistaa huolehtia tarvittavien ilmoitusten tekemisestä eläinrekistereihin. Jos sopivaa sijoituspaikkaa ei löydy, eläin lopetetaan tai toimitetaan teurastettavaksi.

Eläinsuojelutarkastukselle voidaan kutsua mukaan poliisin edustaja. Jos tarkastuksen tekijälle syntyy epäily siitä, että eläinten omistaja voi käyttäytyä aggressiivisesti tai että käyntiin liittyy muita työturvallisuusriskejä, kutsutaan tarkastukselle aina mukaan joko toinen eläinlääkäri, terveystarkastaja tai poliisi. Poliisin edustaja voidaan kutsua mukaan myös silloin, jos jo ennen tarkastusta syntyy perusteltu epäily siitä, että tarkastus johtaa rikostutkintaan.

6.12.3 Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon internet –sivuilla annetaan ohjeet eläinsuojeluilmoituksen tekemisestä. Sivulla ovat valvontaeläinlääkärien ja kunnaneläinlääkärien sekä poliisin yhteystiedot ilmoituksen tekemistä varten. Jos kunnaneläinlääkärille syntyy praktiikkatyössä epäily eläinsuojelusäännösten vastaisesta menettelystä, hän ilmoittaa ensisijaisesti asiasta valvontaeläinlääkärille, joka huolehtii asian selvittämisestä ja tarvittavista toimenpiteistä.

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tekemisestä vastaavat ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärien ollessa estyneitä, huolehtivat tarkastuksen tekemisestä kiireellisessä tapauksessa kunnaneläinlääkärit. Kiireellisessä tapauksessa kunnaneläinlääkäri peruu tällöin tarvittaessa kiireettömiä hoitoja koskevia ajanvarausaikoja. Kiireellisessäkin tapauksessa pyritään siihen, että tarkastuksen tekijänä ei ole sellainen kunnaneläinlääkäri, jolla on kiinteä asiakassuhde eläinten omistajan tai haltijan kanssa. Kiinteänä asiakassuhteena pidetään esimerkiksi terveydenhuoltosopimusta tai usein, esimerkiksi vuosittain, tapahtuvia eläinlääkärikäyntejä. Tarvittaessa kiireellisen eläinsuojelukäynnin voi tehdä myös hygieenikkoeläinlääkäri, ympäristöterveydenhuollon johtaja tai terveystarkastaja käynnin luonteesta riippuen.

6.12.4 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Etelä-Satakunnan alueella ei ole eläinsuojelulain mukaista lupaa edellyttävää toimintaa. Eläinsuojelulain 24 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia toimijoita on noin 80. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta säännöllisesti. Vuoden 2024 aikana määritellään kohteiden kohdekohtaiset tarkastustiheydet riskinarvioinnin perusteella. Tarkastuksista huolehtivat valvontaeläinlääkärit.

6.13 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain mukaisesti Ruokavirasto laatii valtakunnallisen valvontasuunnitelman. Kunnat huolehtivat suunnitelman mukaisten tarkastusten toteuttamisesta. Tarkastuksista huolehtivat valvontaeläinlääkärit.

Elintarvikehuoneistojen sivutuoteasetuksen mukainen valvonta pyritään tekemään elintarvikelain mukaisen valvontakäyntien yhteydessä.

6.13.1 Sivutuotelaitosten valvonta

Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja niiden sijainnista. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella on 40 polttolaitosta ja 19 muuta sivutuotelainsäädännön mukaan valvottavaa laitosta.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita. Valvontaeläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan välittömästi aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Valvontaeläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Valvontaeläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka valvontaeläinlääkäri on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tarkastus tehdään suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Valvontaeläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehoituksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

6.13.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa. Tuotantoeläimistä saatuja sivutuotteita on luvallista käyttää luonnoneläinten ruokintaan vain perustellusta syystä. Etelä-Satakunnan alueella on yksi rekisteröity haaska.

Suomessa on käytössä haaskarekisteri, johon rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta alueensa valvontaeläinlääkärille. Kun kyseessä on luonnonvaraisten eläinten ruokinta (haaskakäyttö), tulee toimijan ilmoittaa kuukausittain valvontaeläinlääkärille haaskalle toimittamansa materiaalin määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on lisäksi pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen ei ole Satakunnan alueella sallittua. Mainitut sivutuotteet on toimitettava raatojen keräilyyn hävitettäväksi hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Valvontaeläinlääkäri valvoo raatojen keräilyä.

Ruokavirasto määrittelee valvontasuunnitelmassaan valvonnan tekoperusteet, mutta valvontaeläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset ja mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon mahdollisimman nopeasti.

6.13.3 Sivutuotteiden hautaaminen

Kunnaneläinlääkärit välittävät tiedot vastaanottamistaan hautausilmoituksista valvontaeläinlääkärille, joka seuraa hautausilmoitusten tekemistä. Ympäristölupamenettelyyn liittyviä lausuntoja annettaessa (esim. eläinsuojat) huomioidaan sivutuoteasetuksen vaatimukset.

Kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta on yksi valtakunnallisessa ohjelmassa vuodelle 2024 määritellyistä painopisteistä. Asiaa on käsitelty suunnitelman kohdassa 6.2.

6.14 Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä. Tukivalvonta on ensisijaisesti aluehallintoviraston tehtävä.

Eläinsuojelupäätökset ja eläinsuojelutarkastusta tai elintarvikelain mukaista maitohygieniatarkastusta tai munantuotantotilan hygieniatarkastusta koskevat tarkastuskertomukset tehdään aina riittävän tarkasti, jotta aluehallintovirasto voi niiden perusteella tarvittaessa tehdä laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin. Eläinsuojelupäätökset ja tarkastuksia koskevat tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastolle tiedoksi viivytyksettä. Elintarvikelain mukaiset tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastolle vain silloin, jos tarkastuksella havaitaan viitteitä epäkohdista ehdollisuuden noudattamisessa.

Valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan aluehallintoviraston järjestämiin koulutustilaisuuksiin, joissa käsitellään mm. ehdollisuuden valvontaa.

6.15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

6.15.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu kotieläinten sairaanhoito ja terveydenhuolto. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto järjestää omana toimintanaan kaikkien kotieläinten peruseläinlääkäripalvelun, joka käsittää myös kiireellisen eläinlääkäriavun antamisen virka-aikana.

Kunnaneläinlääkäreillä on puhelinaika arkisin klo 8.00 – 9.00. Puhelinaikana eläinlääkärit ajanvarausten lisäksi antavat ilmaiseksi eläinten omistajille tarvittavaa neuvontaa eläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyen. Kiireellisissä tapauksissa eläinlääkäriin voi tavoittaa myös muuna aikana jättämällä viestin matkapuhelimen vastaajaan. Eläinten hyvinvointiin liittyvää ja eläintautiepäilyjä koskevaa ilmaista neuvontaa antavat lisäksi virka-aikana valvontaeläinlääkärit. Kunnan- ja valvontaeläinlääkäreiden yhteystiedot on julkaistu mm. Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston internet –sivuilla.

Vastaanotoilla ei ole säännöllisesti avustavaa henkilökuntaa. Kunnaneläinlääkärit ovat käyttäneet avustajina mm. erilaisia harjoittelijoita.

Kunnaneläinlääkäreiden tehtäviin kuuluu eläinten lopettaminen tarvittaessa, esimerkiksi sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä. Kunnaneläinlääkärit voivat eläinsuojelullisista syistä lopettaa myös luonnonvaraisen eläimen. Tällaisessa tapauksessa kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteestä ja tarvikkeista Säskylän kuntaa, joka laskuttaa kustannukset edelleen aluehallintovirastolta. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu lisäksi kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

6.15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seuranta-järjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Etelä-Satakunnan alueella on myös yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tuottajia, jotka tarjoavat terveydenhuoltopalveluja. Tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavasti.

Nautojen terveydenhuoltokäynnit kirjataan Naseva- ja sikojen käynnit Sikava-järjestelmään. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasi-kalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/ kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin, jolla on merkitystä Etelä-Satakunnassa siipikarjatilojen suuren määrän vuoksi.

Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä

käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi.

6.15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Virka-aikana kiireellistä eläinlääkäriapua antavat kunnaneläinlääkärit. Tarvittaessa eläinlääkäri siirtää tai peruu kiireettömän potilaan ajanvarauksen antaakseen kiireellistä eläinlääkäriapua. Potilas voidaan myös remittoida eteenpäin muille kunnaneläinlääkäreille tai ohjata yksityiselle pieneläinklinikalle.

Kiireellisen eläinlääkäriavun antamiseksi on järjestettävä jatkuva ympärivuorokautinen eläinlääkäripäivystys. Eläinlääkäripäivystys järjestetään Etelä-Satakunnassa seutukuntaa vastaavalla päivystysalueella. Päivystyksessä annetaan kiireellistä eläinlääkäriapua virka-ajan ulkopuolella.

Alueen päivystykseen on varattu kuuden eläinlääkäriin työpanos. Päivystysvuorossa päivystää kerrallaan yksi eläinlääkäri. Päivystys on järjestetty sekapäivystyksenä siten, että vaativien pieneläinpotilaiden remittoinnista yksityisille päivystävälle klinikoille on sovittu suullisesti. Remittointia voidaan käyttää myös päivystyksen ruuhkautuessa. Remittointijärjestely on toiminut hyvin. Remittoitavia potilaita on ollut suhteellisen vähän. Saadun asiakaspalautteen mukaan eläinten omistajat ovat olleet tyytyväisempiä nykyiseen järjestelmään kuin aikaisempaan, kokonaan eriytettyyn päivystyspalveluun. Kiireellisen eläinlääkäriavun saaminen kaikkina vuorokaudenaikoina on toistaiseksi pystytty järjestämään. Yksityinen päivystysaikainen palvelutarjonta on lisääntynyt alueella.

Päivystysalueella on päivystysasiakkaita varten maksullinen päivystyspuhelinnumero, josta puhelu yhdistyy automaattisesti päivystävälle eläinlääkärille. Päivystävä eläinlääkäri kirjautuu päivystäjäksi soittamalla päivystyspuhelinpalveluun puhelimestaan ja antamalla pyydetyt tunnukset. Tässä yhteydessä edellinen päivystäjä saa tekstiviestin uuden päivystäjän kirjautumisesta. Edellinen päivystäjä ottaa yhteyttä seuraavaan tai ilmoittaa päivystysringin vastaavalle, jos uusi päivystäjä ei kirjaudu järjestelmään.

Viikonloppupäivystykset on koettu raskaiksi, minkä vuoksi viikonloppupäivystykset on jaettu kahdelle päivystäjälle. Päivystysvuoroja tulee näin enemmän, mutta päivystysten rasittavuus vähenee. Osa eläinlääkäreistä on toivonut siirtymistä kokonaisten viikonloppujen päivystämiseen, ja heille on merkitty vuoden 2024 päivystyslistaan koko viikonlopun vuorot. Mahdollisuuksia nykyistä suurempaan yhteistyöhön yksityisten eläinlääkäriasemien kanssa eläinlääkäripäivystyksen järjestämisessä on selvitetty, mutta toistaiseksi yksityiset eivät ole pystyneet tarjoamaan nykyistä kattavampaa yhteistyötä.

6.15.4 Saatavuus- ja laatuavoitteet

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto ei järjestä perustason ylittäviä eläinlääkäripalveluita. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat näytteiden lähettämisestä alan laboratorioihin, jos näytteen tutkiminen ei onnistu vastaanotolla.

Valtakunnallisessa ohjelmassa on tavoitteiksi esitetty seuraavia:

1. Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika vastaanotolle tai eläinlääkärikäynnille.
2. Jos yhteistoiminta-alueella toimii useampia praktikkoeläinlääkäreitä, asiakkaalle tulisi ei-kiireellisissä tapauksissa antaa vapaus valita eläinlääkäri.
3. Ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulisi keskittää yhteen paikkaan.
4. Toiminta tulisi järjestää siten, että tiettyinä päivinä tietty eläinlääkäri tai tietyt eläinlääkärit vastaavat kiiretapauksien hoidosta ja muut keskittyvät ajanvarausperusteiseen praktiikkaan.

5. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoajan pitäisi järjestyä viikon sisällä tilauksesta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
6. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, terveydenhuolto-, massatyökäyntiajan tai terveen eläimen leikkausajan pitäisi järjestyä lomakauden ulkopuolella alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
7. Pääosan asiakkaista pitäisi saada palvelu alle 50 kilometrin etäisyydeltä.
8. Kiireellistä eläinlääkäriapua pitäisi 90 % tapauksista saada kolmen tunnin sisällä tilauksesta.
9. Päivystävän eläinlääkärin matkan eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matkan pien-eläinvastaaotolle pitäisi 90 % tapauksista olla alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pitempi.
10. Subventiot ovat käytössä.
11. Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla.

6.15.4.1 Ajanvaraus

Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulee keskittää yhteen paikkaan, ja toiminta järjestää siten, että tietyinä päivinä tietyt eläinlääkärit tai tietyt eläinlääkärit ovat vastuussa kiiretapauksien hoidosta ja pääosa eläinlääkäreistä keskittyy ajanvarausperusteiseen praktiikkaan. Etelä-Satakunnassa kunnaneläinlääkärit toimivat viidellä eri vastaanotolla. Tästä syystä valtakunnallisen valvontaohjelman mukainen ajanvarausten keskittäminen on vaikeaa toteuttaa, eikä sen järjestämiseksi ryhdytä toimenpiteisiin vuonna 2024. Asiakas voi ei-kiireellisissä tapauksissa valita, mille eläinlääkärille hän varaa ajan.

Kukin kunnaneläinlääkäri huolehtii omalta osaltaan ajanvarauksesta ja varautuu kiireavun antamiseen myös virka-aikana. Jos kiireavun antaminen vie huomattavasti aikaa, kunnaneläinlääkäri peruuttaa tarvittaessa ajanvarausaikoja tai sopii potilaiden siirtämisestä toiselle kunnaneläinlääkärille, jos tämä on mahdollista.

6.15.4.2 Saatavuus

Valtakunnallisen ohjelman mukaan sairaskäynti- tai vastaanottoaika tulee pystyä järjestämään viikon sisällä tilauksesta, jos avun tarve ei ole kiireellinen. Kiireettömät terveydenhuolto- tai massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat sterilisaatiot ja kastraatiot on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Saatavuustavoitteen seuraamiseksi ei ole luotu järjestelmää. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, ei valtakunnallisen ohjelman tavoitteeseen aina päästä.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, että 90 % tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Päivystysalueella ei ole järjestelmää, jonka avulla voitaisiin seurata sitä, kuinka nopeasti asiakas saa eläinlääkäriavun. Käsitöksenä on, että valtakunnallisessa ohjelmassa asetettu saatavuustavoite pystytään toteuttamaan. Päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Jos pieneläinpotilas kuitenkin remittoidaan päivystävälle yksityisklinikalle, on matka usein pitempi. Remittoitavien potilaiden osuus on ollut pieni.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kuntien olisi suositeltavaa subventoida sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien matkoista johtuvia kustannuksia. Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita. Määrärahan varaamista tarkoitukseen ei ole esitetty vuodelle 2024.

6.15.4.3 Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ottaa yleisimmin vastaan joku kunnaneläinlääkäreistä. Jos kysymys on esimerkiksi väärinymmärryksestä tai vastaavasta ongelmasta, riittää valituksen käsitte-lyksi usein se, että eläinlääkäri keskustelee asiasta asiakkaan kanssa. Jos asiakas on edelleen tyytymätön tai asiaa ei saada riittävästi selvitettyä, ohjataan eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ympäris-töterveydenhuollon johtajalle.

Jos asia ei ratkea keskustelemalla tai jos asiakkaalla on asian suhteen korvausvaatimuksia, ympäristöter-veydenhuollon johtaja pyytää valituksen ja mahdollisen korvausvaatimuksen kirjallisena. Ympäristötervey- denhuollon johtaja laatii asiakkaalle kirjallisen vastauksen. Korvausvaatimukset ja asian luonteesta joh- tuen tarvittaessa myös valitus viedään ympäristöterveyslautakunnan käsiteltäväksi. Jos kyseessä on kor- vausvaatimus, pyytää ympäristöterveydenhuollon johtaja tarvittaessa Eläinlääkintävahinkojen arviolauta- kunnalta kannanoton asiaan ennen ehdotuksen tekemistä. Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ja antaa lausuntoja siitä, onko eläinlääkäriin menettelyssä ollut mahdollisesti kyse hoitovirheestä. Lausunnossa voidaan ottaa kantaa myös siihen, perustaako virhe vahingonkorvausvastuun. Lausunto ei ole sitova, eikä siinä oteta kantaa vahingonkorvauksen määrään. Vahingonkorvausasia voidaan lausuntomenettelystä riippumatta saattaa yleisen tuomioistuimen käsiteltä- väksi. Lausunnosta peritään käsittelymaksu lausunnonpyytäjältä.

Asiakkaalle voidaan tilanteen mukaan antaa myös tietoa hänen oikeudestaan tehdä vapaamuotoinen kir- jallinen kantelu läänineläinlääkärille tai valitus kuluttajariitalautakunnalle. Läänineläinlääkäri pyytää yleensä kantelun saatuaan asiasta kantelun kohteena olevan eläinlääkäriin vastineen. Jos eläinlääkäriin todetaan syyllistyneen virheeseen, voidaan hänelle antaa huomautus tai varoitus. Vakavien tai usein tois- tuvien virheiden johdosta läänineläinlääkäri voi esittää Ruokavirastolle praktiikkaoikeuksien poistamista eläinlääkäriltä. Läänineläinlääkäri ei voi määrätä asiakkaalle rahallista korvausta. Kantelun tekeminen on maksutonta. Kuluttajariitalautakunta pyytää molemmilta riidan osapuolilta mielipiteet asiassa ja antaa asi- asta lausunnon. Lautakunnan päätökset ovat suosituksia, mutta niitä noudatetaan hyvin, noin 80 %:ssa tapauksista. Käsittelyaika on muutamasta kuukaudesta reiluun vuoteen. Sekä kantelun tekeminen että kuluttajariitalautakunnalle valittaminen ovat maksuttomia.

Etelä-Satakunnassa on mahdollisia vahingonkorvauksia varten voimassa vakuutusurva (If Vahinkovakuu- tusyhtiö Oy/Julkisyhteisöpalvelut), joka kattaa eläinlääkäreiden aiheuttamat vahingot. Vakuutusmäärä on 2 000 000 euroa ja omavastuu on 5 000 euroa.

6.15.5 Toimitilat

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työväli- neet. Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissä hevosia varten pakko- piiltuu tai vastaava rakenne, jossa tutkimus- ja hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa vaarantamatta työ- ja potilasturvallisuutta. Samassa yhteydessä tulisi olla käytettävissä tilat, joissa hevosten kaataminen voi- daan turvallisesti suorittaa. Hevosten pakkopiiltuuta ja turvallisia kaatamistiloja ei kunnan järjestämänä Etelä-Satakunnassa ole.

Kunnaneläinlääkärit toimivat Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella viidellä eri vastaan- otolla Eurassa, Huittisissa, Kokemäellä ja Raumalla. Eurassa ja Kokemäellä on yksityisiltä vuokratut työ- tilat kahdelle eläinlääkärille, mutta molemmilla vastaanotoilla työskentelee vain yksi eläinlääkäri. Vuonna 2021 Huittisiin valmistuivat kaupungin omistamat kunnostetut toimitilat kunnaneläinlääkärille ja

valvontaeläinlääkärille aiemmin yksityiseltä vuorattujen tilojen tilalle. Raumalla on vastaanottotilat yhdelle kunnaneläinlääkärille osoitteessa Lensunkatu 9 ja kahden kunnaneläinlääkärin yhteisvastaanotto Uotilan kaupunginosassa osoitteessa Kentäntie 2. Raumalla vuodelle 2022 suunnitellut muutostyöt, joilla olisi rakennettu uudet yhteisvastaanottotilat osoitteeseen Lensunkatu 9, eivät toteutuneet huomattavasti kohonneen kustannustason vuoksi. Rauman kaupunki on kartoittanut ratkaisua yhteisvastaanoton rakentamiseksi.

Eläinlääkärivastaanottotilojen siivous, kunnossapito, jätehuolto ja vartiointi on järjestetty kunkin vastaanoton sijaintikunnan toimesta.

6.16 Seuranta, arviointi ja raportointi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelma hyväksytään ympäristöterveyslautakunnassa osana ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Hyväksytty suunnitelma tallennetaan VYHAAan.

Suunnitelman toteutumista seurataan eläinlääkintähuollon työkokouksissa. Suunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa vuoden 2025 alussa. Arviointiin liitetään valtakunnallisen ohjelman edellyttämällä tavalla tilasto, josta ilmenevät ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät eriteltynä virka-aikaisiin ja päivystysaikaisiin käynteihin. Tilastotietoja saadaan mm. KliniQ-ohjelmiston raporteilta. Toteutumisen arviointi tallennetaan VYHAAan ja se huomioidaan vuoden 2026 suunnitelmaa laadittaessa.

Jos aluehallintovirasto arvioi suunnitelman, otetaan arvioinnin tulokset huomioon seuraavan suunnitelman laatimisessa.

Tavoitteet

- Tutustutaan eläinten hyvinvointilakiin, uuteen eläinlääkintähuoltolakiin ja eläinlääkärin ammatinharjoittamisesta annetun lain muutokseen sekä niiden soveltamisesta annettaviin ohjeisiin ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin uusien säännösten toimeenpanemiseksi
- Kartoitetaan kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla tarjottavat sellaiset eläinlääkäripalvelut, jotka eivät kuulu uuden eläinlääkintähuoltolain mukaisen järjestämisvastuun piiriin
- Toteutetaan pakollisiin salmonellavalvontaohjelmiin kuuluvat valvontakäynnit
- Toteutetaan suunnitellut ilmoituksenvaraisten toiminnan valvontakäynnit
- Toteutetaan toimeksiantojen mukaan valtakunnalliseen eläintautien seurantaan kuuluvat näytteet
- Toteutetaan mahdolliset sivutuotelain mukaiset tarkastukset valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti
- Huolehditaan riittävästä eläinlääkäripalveluista sekä ympärivuorokautisesta eläinlääkäripäivystyksestä